De laatste novitie van Afflighem. Deel 2

Pieter Daens

bron
Pieter Daens, *De laatste novitie van Afflighem. Deel 2*. E. & I. Van Moer, Mechelen 1876

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/daen016laat03_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

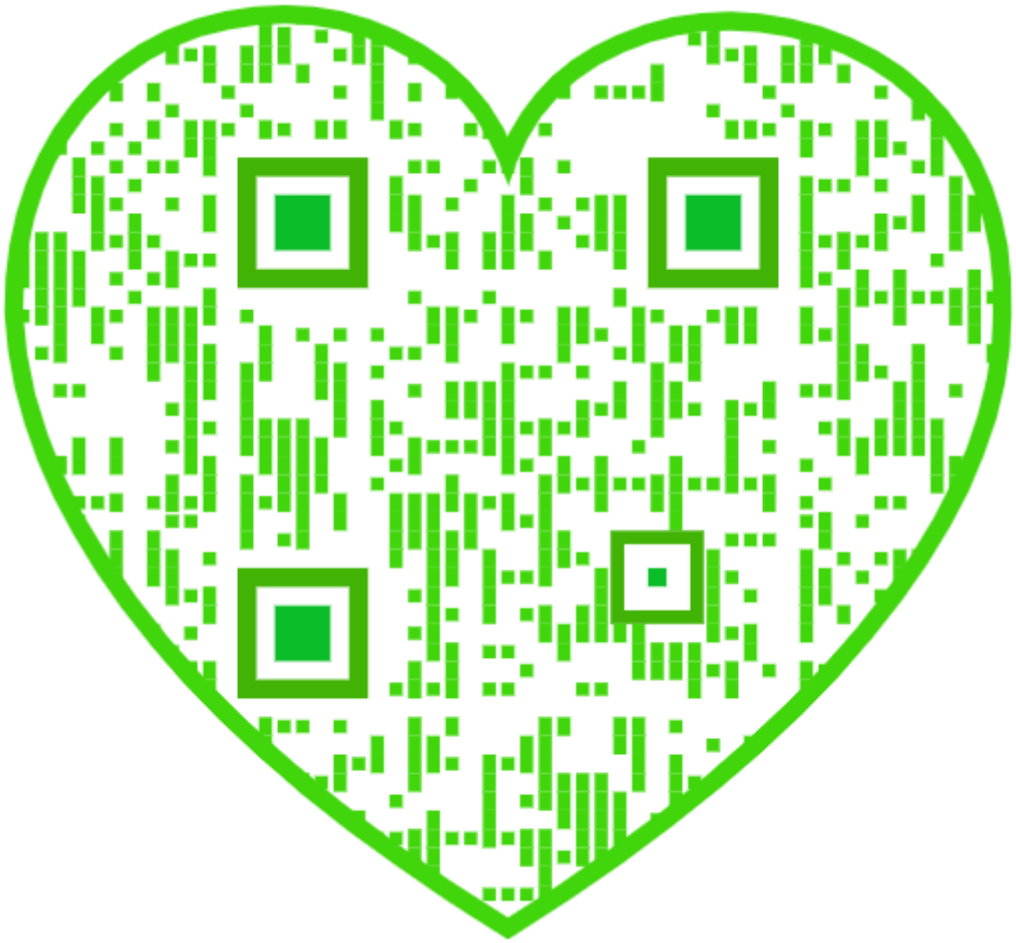

I.
De eerste nacht buiten 't klooster.

E laatste novitie van Afflighem was op kersavond van 't jaar voor de vernietiging dier abtdij, in 't klooster aangekomen.

't Is een brave, eenvoudige jongeling, wiens familienaam wij, om goede reden, verzwijgen en die, weldra aan 't kloosterleven gewend, tot de kleeding werd aanveerd, en broeder Hugo genoemd. Door broeder Hugo kregen wij kennis met de Paters der abtdij en vernamen wij ook wetensweerdige dingen over dit oud gesticht.

Hugo vond op het lijk van den ouden bibliothekaris een oud handschrift, van on-

schatbare waarde; de vrome kloosterling ging het den heer Abt ter hand stellen, doch toen hij in dezes cel trad, was de tijding aangekomen dat de Paters zonder uitstel hun klooster moesten verlaten. Broeder Hugo vernam dit met brekend hert (hij had gehoopt nooit Afflighem te moeten verlaten); de heer Abt sprak hem moed en troost in, gaf hem goeden raad, eenig geld en vermaande hem aanstonds de abdij te verlaten, dewijl men hem zou komen aanhouden om bij 't fransch leger ingelijfd te worden.

Broeder Hugo ontving des Ouderlings zegen, kustte den grond zijner lieve cel, trok de kleederen aan waarmeê hij naar Afflighem was gekomen en verliet vol weêmoed de abtdij.

't Was reeds avond, als Hugo zich op Bouchout berg bevond; hij was van zin bij eene oude tante die te Aalst in de Pontstraat woonde, eene schuilplaats te gaan zoeken. Eensklaps hoort hij een geritsel van wapens, en vlucht in allerijl, langs een aard wegeltje; de soldaten trekken den steenweg op, en Hugo niet meer naar Aalst durvende gaan, klopt aan een huisje waar hij vriendelijk ontvangen wordt, het avondeten der brave lieden deelt, en op het zolderkamerke slaping

vindt. Daar is 't dat wij hem verlaten hebben, en thans zullen al onze lezers, hopen wij, tevreden zijn, de oude zoo wel als de nieuwe.

Wij gaan dan, met Gods bijstand, ons verhaal voortzetten en zullen onzen broeder Hugo overal volgen.

- Tot aan zijne dood, hoor ik vragen.

- Ja! komaan, en nu niet meer te onbreken, zulle!

Broeder Hugo kon eenige uren geslapen hebben, toen op eens een gerucht van stemmen hem wakker maakte..... *Deo gratias*, riep de jongeling, meenende dat het de broeder was die aan zijne cel stond..... Hij opende de oogen en maakte een kruis; 't was nog pikdonker; ei, dacht Hugo, zou de broeder te vroeg gewekt hebben, ik hoor geen gerucht in de andere cellen..... Wat, donders toch; 'k zal 't hem in de rekreatie geven.... Op dit oogenblik schoof de maan van achter eenige dikke wolken en wierp haar mat licht in het kamerken. Hugo zag.... niet zijn rein en lief celleken, maar eene kamer welke hij voor de eerste maal van zijn leven besliep; verder op den stoel.... niet zijn kloosterhabijt, maar de broek, frak en getten met welke hij naar 't klooster was gekomen; ei, ei, droom ik, dacht de jonge-

ling, of is mijn geest in een vreemd lichaam verhuisd? Ben ik wel Broeder Hugo?... hij wreef over zijn oogen en begon te twijfelen of hij wel wakker was..... Dan herinnerde hij zich de gebeurtenissen van den vorigen dag en een zwarte, bittere weemoed overmeesterde zijn hart..... Wat zou hij doen? in 't klooster had hij geluk en vrede terug gevonden, en nu werd hij er met geweld uit gedreven..... Welke ontstuimige zee ging hij bevaren. Hemel toch!.... zoo tevreden zijn, en nu zoo zeer geschokt.... Maar toch, er moet iets meê gedaan worden... naar Aalst gaan bij tante..... ja, dat.... maar verder.... daar blijven is gevaarlijk.... In Gods naam, dacht Hugo de laatste woorden van den heer Abt in zijn geheugen terug roepende: Ga mijn zoon, de plaats bekleeden die de Voorzienigheid u heeft beschikt; wees vol betrouwen op de toekomst..... Die brave Abt, dacht Hugo verder, en zijne vrome gezellen; hun lot is veel pijnlijker dan het mijne, zij zijn gegroeid en hebben als oude eiken diepe wortels geschoten op den grond van Afflighem, en nu worden zij ervan afgerukt.... Heilige Benedictus, mijn machtige patr..... ei..... het gerucht van daar straks vermeerdert.' Hugo staat op, trekt haastig zijne

kleederen aan en blijft eenige oogenblikken besluiteloos staan.

Tap tap, gaat het stil op de trappen. Iemand die naar boven komt, zegt Hugo, tegen wiens hart het ook *tap, tap* ging, ten gevolge van den ongerusten slag des bloeds in zijne aderen; wat mag het zijn?

Inderdaad, er wordt op de deur geklopt.

‘Mijnheer, jonge heer!’ fluistert eene stem.

Hugo erkent de stem van de vrouw des huizes, en doet haastig open.

‘Brave vrouw, wat....’

't Mensch liet hem niet uitzeggen.

‘Toe, zegde zij stil, zijne hand nemende, haast u, de Franschen zijn u hier komen zoeken; zij weten dat gij hier vernacht; verlies geen oogenblik; binnen een oogenblik zijn ze op uwe kamer misschien; spring uit de venster; gij zult gemakkelijk den hof uit geraken; en verberg u tot morgen in de bosschen; verlies den moed niet.....’

‘Dank, dank, brave vrouw, zei Hogo hare hand met warme vriendschap drukkende; zie bewaar dit te mijner gedachtenis,’ en hij legde in hare hand eene gouden medailje, een laatste geschenk van den heer Abt.

- ‘Verlies geen tijd; God beware u, liefste jongen.....

Hugo nam zijn stok en het kostelijk boek waaraan hij zooveel prijs hechte, opende het venster, wierp zijnen stok naar beneden, stak het boek onder zijnen frak op zijn hart, liet zich zachtjes neêrglijden en was op een oogenblik in den hof.

't Was helledonker, zoodat hij slechts na veel zoekens zijn stok en de hofdeur kon vinden. Hoewijl hij zoo stil mogelijk ging, had de blafhond hem toch gehoord, en zijn vermanend geblaf stoorde weldra de doodsche stilte. Eindelijk was hij aan de hofdeur geraakt. Op hetzelfde oogenblik hoort hij achter zich iemand rap loopen; hij vat de klink der deur in de hand, als op eens een kloeke vuist hem bij de kraag neemt; snel als de gedachte rukt hij zich los, keert zich om, herkent een mensch in soldatenkleeding; zijn knobbelstok zwaait een maal rond..... De man valt als dood ten gronde.

- ‘Daar fransche luis, neem dit als handgeld,’ roept de jongeling half woedend, terwijl hij de deur achter zich toewerpt.

Hij blijft een oogenblik staan; daar binnen in huis hoort hij schreeuwen en vloeken;

geen twijfel of nog andere Franschen zijn er in gekomen.

Eene snelle vlucht alleen kan hem redden; doch waarheên; langs welken kant; 't is nacht; de maan schuilt achter eene groote zwarte wolk, die geen straaltje licht laat schijnen; toch, hij loopt voort over dik en dun, langs berg en dal, een neel eind verre.

Nu blijft hij stil, om een weinig adem te halen en zich zooveel mogelijk in goede richting te brengen. Vol angst kijkt hij rondom zich heen;.... de zwarte wolk die de maan overdekte werd door den wind weggedreven en er komt een weinig klaarte; achter hem zijn eenige huizen; links, een paar honderd stappen verre, is een bosch, een gruwzaam lang en zwart bosch; rechts is 't vrije en opene veld.

Eer hij tot een besluit was gekomen, hoort hij achter zich loopen; hij keert zich om en ziet een lanteernlicht naderen en neven dit licht vele sabels blinken; zijne vervolgers zijn maar honderd stappen van hem; zonder zich verder te bedenken, springt hij voorwaarts en loopt in allerijl naar het bosch; de lanteern en sabels volgen hem.

Het donkere sparrenbosch verborg hem

voor de oogen zijner vervolgers, maar vertraagde tevens ook zijne vlucht; hij kon maar langzaam, stap voor stap, al tastende, voortgaan, en liep dikwijls met het hoofd tegen de boomen, terwijl de soldaten met hunne lantaarn de wegeltjes vonden en dus een groot voordeel op hem hadden. Elken oogenblik bleef Hugo met zijne kleederen aan de knoopen der sparren hangen; zijn hart klopte geweldig, het bloed vloeide hem onstuimig in de aderen; indien zij hem eens inhaalden en in handen kregen. 't Gevaar verdubbelde zijnen moed; hij nam in de eene hand de slippen zijner frak vast en in de andere zijnen stok, vast besloten zich ferm te verdedigen en trok moedig voorwaarts.

De Franschen zaten hem kort achter de hielen. Hij keek eens om en zag het bleeke licht hunner lantaarn tusschen de boomen flikkeren..... ei, wat gedaan? Nog eenige oogenblikken en zij zijn in 't bereik van zijnen stok; zich versteken was onmogelijk, aan vluchten geen denken; als van natuurwege zocht hij dus de beste plaats ter verdediging. Eenige stappen verder zag hij een redelijk dikken esch, op eene helling staande. Ha, dacht Hugo, daar is mijne verschansing; hier verwacht ik den vijand; er kome van

wat wil: in Gods naam er op geklopt!

De takken ritselden..... de lantaarn was maar eenige stappen meer verwijderd, en dan vloog er in zijne ziel, als van God gezonden, eene gelukkige gedachte. Hij kromp zich in als eene horenslang achter den boom, hield den adem op en wachte in doodsangst af 't geen ging gebeuren. Twee, of drij soldaten waren aan den boom gekomen.

- 'Duivel en hel!' zegde de lantaarndrager, 'over een minuut hoorden wij hem nog in het bosch en nu is hij niet te zien.'

- 'Ver kan hij niet zijn; ik weet het, hij is hier ergens verborgen gelijk een afgeloopene haas. Ga met uw licht van voren, het is hier zoo donker als in Satans schotelhuis.'

De man met de lantaarn deed twee stappen voorwaarts; *paf! paf!* gaat het; hij grolt een vervaarlijk gevloek, tuimelt in den grond, de lantaarn valt mede; eene ravenzwarte nacht bedekt het schouwspel; de knobbelstok des jongelings had nog eens wel getroffen.

- 'Dondersch gebroed!' brulde eene grove stem, en vuurde zijne pistool tegen den boom af. De kogel siste nevens des jongelings ooren, zonder hem te hinderen.

Doch bij het vuur der pistoolscheut had Hugo gezien dat de kerel wien zijn stok neêrgeslagen had, bezig was met de lantaarn in orde te brengen.

Dan dacht hij geen ander redmiddel te hebben dan de vlucht, welke nu onder gunstigere omstandigheden geschiedde. Zijne vervolgers hadden eene les gekregen en zouden met wat meer omzichtigheid dieper het bosch intreden.

- ‘Frans, langs hier, rechts; ik zie eene schaduwe.’
- ‘Donders, 't is zoo helle duister.’
- ‘He daar, waar blijft het licht?’
- ‘Een oogenblik geduld; wij zullen het den kerel gaan betaald zetten;’ *klits, klets, klits*, ging het: ‘Ha! toe, ontsteek rap de lantaarn, de schelm kan ons toch niet ontloopen! Waar is hij; gij met uwe tweeën langs daar! wij zullen langs hier gaan!’

Doch Hugo was van achter zijne verschansing weg en dieper het bosch in; de gelukkige ontsnapping van daar straks verdubbelde zijnen moed en ook de vrees van in de handen der Franschen te vallen, na de heldendaden met den knobbelstok.

Tien minuten waren weer verloopen; 't was doodstil en helledonker; Hugo ziet om,

ei! daar is weer de lantaarn en die verduivelde Franschen: Voorwaarts! zegt de jongen tot zijn hert, voorwaarts, zonder omzien. Nog twee, drij stappen, op eens raakt zijn voet den grond niet meer; hij verliest het evenwicht en valt met een schriklijk angstgeschrei in het water.....

Gelijk de landbouwer, die op het angstgeroep: *brand! brand! uwe schuur staat in vlam en vuur!* de eerste oogenblikken niet weet wat doen en gedachteloos van hier tot daar loopt, zoo was Hugo's toestand; hij plonstte als een steen in 't water, liet van schrik zijn stok en het boek vallen, en het kille water stroomde langs mond, neus en ooren zijn lichaam in. 't Was met den armen jongen gedaan! een oogenblik nog en zijne levenskrachten zijn uitgeput en zijne ziel vliegt de eeuwigheid in.....

't Was juist twee uren; op dit uur moesten de kloosterlingen van Afflighem, krachtens hunnen regel, opstaan en in de nachtelijke doodstilte, de lofzangen van den Heer-God bezingen. Voor de eerste maal, sedert vijf honderd jaren, zwegen die lovende stemmen; de kloosterklok klepte niet, en in plaats dier welluidende klanken, weêrgalmde in de heilige woning het naar gekras der brood-

dronkene en godvergetene soldatenbende.

O welk verschil! welk verschil ook voor Hugo tusschen gisteren en nu. Gisteren tevreden in de abtdij; nu verjaagd en opgespoord als een haas door de jagers; - gisteren nacht in 't koor met zijne medebroeders, nu in 't water verdrinkens gereed.

Maar, neen, de H. Benedictus waakte over zijn kind; de Heer zond een engel om de zwarte gordijn van over het groote nachtlicht te schuiven; Hugo herkrijgt zijne krachten, ziet het ijselijke van zijnen toestand, geraakt boven water, zwemt naar den kant en is welhaast gered en buiten alle gevaar.

Had zijn H. Patroon hem uit het water getrokken? of was 't zijne verbeelding die speelde? wij weten het niet; doch, de jongeling had klaar en duidelijk gezien een man in 't zwart benedictijnershabijt die op 't water ging en hem met eene forsige hand, naar boven trok en aan kant bracht.

Hoe hij van buiten gesteld was, kan men gemakkelijk begrijpen; binnen, in 't hart, was 't beter en meer helder geworden; 't scheen dat die inbeelding of verschijning hem moed en zielskracht had gegeven. Die woorden van den Eerw. heer Abt, daags voor zijne kleeding, kwamen in zijn geheugen.

‘Verloochen u, neem uw kruis op en volg mij na. Of meent gij het kruis te ontvluchten, 't geen niet een sterveling tot hiertoe heeft gedaan.’

Of die woorden hem verkwikten en bemoedigden! De arme jongen had inderdaad veel moed van noode.

II.
O die schelmen!

EWEL, wat nieuws, Marjanne?’ Deze woorden werden uitgesproken te Aalst, in de Pontstraat, ten jare als men schreef November 1796, door eene reeds bejaarde vrouw, die aan de koffijtafel was gezeten.

Die vrouw had een deftig aanzien, de keuken, waar zij zich bevond, kraakte van netheid en een oogslag op de meubels en het keukengerief deed genoeg zien dat dit huis bewoond was door deftige burgersmenschen, die, zoo als men zegt, op hun gemak zijn.

Marjanne, is de meid, dat is ter oogen uit te zien; ten eerste aan hare kleeding,

katoenen mantel, katoenen jak, saijetten doek en schorremuts; ten tweede, aan haar voorkomen; de meiden hebben een bijzondere type, en zonder gelaatkundige te zijn, kan men eene dienstmeid, ten minste eene reeds oudgediende, onder duizend vrouwen erkennen; ten derde, Marjanne draagt eenen korf, onder haren katoenen mantel; ten vierde... maar, 't is al genoeg; Marjanne is de meid, en ziet er zoo rond de vijftig uit.

- ‘Hewel, Marjanne, geen nieuws?’ hervraagde de jufvrouw? ‘gij ziet er zoo verbaasd uit?’

- ‘'k Geloof het wel, jufvrouw, 'k en weet waarlijk niet hoe ik tot huis geraakt ben; die arme Nonnekens! God van den lieven Hemel! 't roept wraak! dat ik mansmensch ware, en dat er eenige met mij wilden meêdoen.... ik....’

- ‘Maar Marjanne kind, kalmeer u; wat is er dan toch gebeurd? Hebben ze weer 'nen priester weggeleid? of zijn er nieuwe Jacobijnen toegekomen? toe spreek.’

- ‘Neen, jufvrouw, maar ik heb daar iets gezien dat ik van mijn leven niet zal vergeten. Van den beenhouwer uit de Zoutstraat naar huis komende, zag ik aan de There-

sianen 'nen heelen hoop volk staan. Threse, vroeg ik, wat is er doens? - Wel, Marjanne, de Franschen zijn daar de Theresianen binnengetrokken; ze zeggen dat die schelmen de Theresianen gaan uit hun klooster jagen. “Doen zij, Threse, o de schelmen!” “Uust, mensch, zwijg, moest 'nen jacobijn u zoo hooren spreken, gij zoudt riskeren van.... zie ze komen eruit.” Threse zei de waarheid: de poort ging open; eerst kwamen gewapende soldaten, dan de Thresiaantjes en dan den chef der jacobijnen met nog andere soldaten. Jufvrouw, 'k meende dat ik in den grond zonk; dat was hard om zien; toen de Thresiaantjes buiten waren, sloot den chef de poort en stak den sleutel in zijnen zak; dan zegde hij eenige botte woorden en trok met zijn mannen de Zoutstraat in, terwijl de arme menschen, die uit hun huis gejaagd waren, recht over in de poort, bij M.X... vluchtten.’

- ‘Heilige Moeder Anna! zuchtte de Jufvrouw; wat gaan die brave menschen doen?.... Als dief uit hun huis gejaagd worden!..... Waar gaat ons katholiek land naartoe?....’

En 't braaf mensch weende bittere tranen over het lot dier Engelen van gebed, ver-

drukt en ter dood vervolgd door het schuim dat hier zoo baldadig en stoutmoedig rondzwierf.

Droeve tijden, dat waren het ja; de goddeloozen heerschtten en 't volk zuchtte; zoo menig pijnlijke zucht ging naar omhoog; zoo menige traan besproeide de eerlijkste wangen; zoo menig treffelijk hart kromp van spijt ineen en riep wraak, - neen vergiffenis - over het leed God en zijne Gezalfden aangedaan.

- ‘En niets vernomen van Afflighem,’ vroeg de jufvrouw toen de smartkrop haar het spreken toeliet?

- ‘Iets en niets; kosters Trien zegde zeker en vast te weten dat de Paters gisteren uit de abtdij zijn gejaagd door de soldaten die wij hebben zien voorbijtrekken.’

- ‘Wist ze niet waar de Paters heen zijn gegaan?’

- ‘Neen, maar dat zullen wij vandaag wel hooren.’

- ‘'k Vrees voor kozijn Hugo; de arme jongen is misschien al meêgeleid om soldaat te worden.... Och Heere, sta ons bij!.... 'k ben waarlijk ongerust..... Die soldaten zagen er toch zoo wreed uit..... Marjanne kind, wees wel voorzichtig zulle, en spreek

toch aan niemand van onzen Hugo, want wisten zij dat wij hem verwachten, zij zouden ons huis komen afzoeken; en dat overleefde ik niet, zoo die leelijke menschen hier in ons huis kwamen.'

- 'Ja, ja, 'k zal wel oppassen; 't is tegenwoordig een leventje, met die schelmen! En zij spreken daar ook al van de guillotien; die uit Parys is toegekomen! Heere der heeren toch!....'

- 'Doen ze Marjanne; maar wij moeten daarvan niet verschieten, na al hetgeen wij hier gehoord en gezien hebben..... Lang daar eens mijnen kerkboek; ik heb nog mijn morgendgebed niet gelezen; gelukkige tijd als wij 's morgens gerust konden mis hooren; nu geschiedt dit zoo raar en moeten wij het doen gestolenerwijze, net als of het een schelmstuk ware, ei, ei, ei!'

- 'O die schelmen! zei Marjanne, terwijl zij jufvrouw's gebedenboek ter hand stelde; zij moesten den laatsten jacobijn op.....'

- 'Zwijg kind, en laat mij lezen.'

- 'Goed,' knokkelde de meid binnensmonds, en de keuken uitgaande; 'zij moesten ze toch de beenen breken, o die schelmen!'

't Wees op de horlogie twintig minuten voor negen ure; gedurende eenige oogenblikken hoorde men niets dan 't getik van het uurwerk en 't gegons van het ziedende water in den moor; de jufvrouw was in haar gebed verslonden en scheen er smaak en troost in te vinden.

Op eens gaat de voordeur open; een man, een boer, met kiel en stok, komt stoutweg binnen, door de voorplaats, recht in de keuken; jufvrouw kijkt op en weet er haar latijn niet uit te krijgen.

- 'Wat onbeleefde.....'

De man in den kiel is in de keuken gekomen en tegelijkertijd dat hij hare hand vastgrijpt, roept hij met bewogene stem.

- 'Tante Fina! Tante Fina.'
- 'Hugo! Heere sta mij bij, Hugo!....'
- 'Marjanne! Marjanne! kom gauw....'
- 'Inderdaad, 't was onzen Hugo.'

Marjanne kwam in eenen adem de keuken binnen gestormd en sloeg vol verwondering de handen te gaâr, terwijl zij uitriep:

- 'Heere der heeren! Mijnheer Hugo! mijnheer Hugo!'
- 'Zeker en vast, zegde de jongen, die er toch zoo aardig uitzag met zijnen langen boerenkiel; en hij drukte vol war-

me vriendschap de hand der dienstmeid.’

- ‘En hoe gaat het, matant?’

- ‘Wel om zoo te laten, kind; wij zullen u streken vertellen van die jacobijnen...’

- ‘Ja, van die schelmen! viel de meid hare meesteres in de rede, van die schelmen, die..... welke..... ik kan 't zuiver niet zeggen zonder spreken.... gij moest.’

- ‘Maar, Hugo, gij beeft van koû,’ deed tante Fina; ‘wat is er u gebeurd.... uwe schoenen zijn door nat!’

- ‘Ja, tante, 'k heb iets afgezien....’

- ‘Toe, Marjanne, haal eens de warme sletsen die boven in de kas staan..... Arme Hugo!.... kom, doe rap uw schoenen uit en zet u in den zetel;..... als gij wel uitgewarmd zijt en een warm taske koffij hebt gedronken, dan zult gij ons vertellen wat er u is voorgevallen.... Maar gij zijt zoo bleek; ziek misschien of gekwetst?’

- ‘God lof, noch 't een of 't ander; zijt gerust, tante, 't is niets; de koude en de vermoeienisssen mijner nachtreis....’

- ‘Hoe, uwer nachtreis! kreet de meid die reeds de gevraagde pantoffels aan 's jongelings voeten stak; hebben de schelmen u misschien dezen nacht uit uw klooster gejaagd; o die schelmen!’

- ‘Dat niet; maar 't is eene heele historie, lang om vertellen.’

- ‘Eerst rusten en koffij drinken, jongen, onderbrak de tante, en dan zult gij ons alles zeggen; 't bijzonderste is dat gij frisch, gezond en vrij zijt.... Toe, Marjanne, giet 'nen goeden koffij op.

Na eenige minuten was alles klaar, en onzen Hugo begon smakelijk te eten; Tante, 't braaf mensch, en de goede Marjanne hadden er plezier in, en stonden hem kloek ten dienste, deze met het boterhamsnijden, gene met het inschinken.

Hugo, wel verwarmd en zijne gewone opgeruimdheid terugkrijgende, begon onder 't koffij-drinken zijne lotgevallen te verhalen; de laatste woorden van den Abt, zijne afreis en vlucht in het huisje te Hekelgem, de genegenheid dier brave menschen, 't bezoek der soldaten, de vlucht in het bosch, de aanval met den knobbelstok, den sprong in het water en zijne wonderbare redding...

De meid kon wel twintig keeren met gramschap en verbazing geroepen hebben: o die schelmen! Tante Fina was beurtelings verveerd over 't gevaar dat haar beminde kozijn had geleden, en trotsch over des jongelings moed en zielskracht.

Hugo vertelde dat hij, zijpende van 't water en halfdood van koû, over dik en dun, het veld was overgeloopen en, na veel omdolens, te Erembodegem in eene boerenwoning gaan kloppen. Nauwelijks hadden die menschen gehoord dat hij novitie van Afflighem was, of allen stonden hem ten dienste; 't vuur werd aangesteken, zij gaven hem andere kleederen en wilden hem kost wat kost, houden; maar Hugo, rusteloos en ten hevigste geschokt door al die voorvallen, had hen bedankt en was rond den zevenen, verkleed als boer naar Aalst vertrokken.

- ‘Hugo! Hugo! zei de Tante, haren lieveling beziende als ging zij hem opeten, Hugo! wij hebben toch gisteren en vandaag op u zoo dikwijls gepeisd en zooveel voor u gebeden! en wij moeten God en Ons Lieve Vrouwken bedanken over uwe wonderbare redding, niet waar, Marjanne? wij zullen 't doen?’

‘- 'k Geloof 't wel; 'k zou beloven van 9 dagen lang naar 't Kapelleken van de Werf te gaan, maar de schelmen hebben dit ook doen sluiten.’

- ‘De intentie maakt 't werk, kind; wij zullen t'huis ons devotie doen; 't zal nu

nog beter gaan met Hugo, die hier bij ons blijft, niet waar, jongen?'

- 'Te weten; Tante, ik blijf novitie van Afflighem en moet, als een trouw soldaat, op mijnen post staan, zoohaast de abtdij ergens is gevestigd. Ik ben en blijf kloosterling, tante, en 't is te hopen dat de Franschen weldra van onzen grond zullen geslagen worden.'

- 'Dat 't God beliefde, Hugo; want blijft dit nog eenige jaren duren, 'k en weet niet wat wij gaan doen. Hugo, gij zult het zien, ons Aalst is toch zoo veranderd; de Sanskulotten zijn hier ingevallen gelijk uitgehongerde honden; z'hebben zich van het stadhuis meester gemaakt en de wet er uitge dreven; z'hebben de kerken gesloten en de geestelijken, met de dood bedreigd, moeten zich versteken, z'hebben den zondag afgeschaft.

- 'En ze gaan, hier achter, in de Beggijnekerk den dekadi vieren, viel Marjanne in de rede; o die schelmen.

- 'Z'hebben..., laat mij spreken, Marjanne, zij verbieden ons van te bidden, en wij moeten de Krucifixen uit onze huizen doen; zij boeten en insulteeren de deftige burgers.....

- ‘En z'hebben de Karmelieten[1] uit hun kloosters gejaagd, riep de meid bijtend weg.’

- ‘En de priesters moeten in 't geheim mis lezen.’

- ‘En ze houden schandalige feesten; want die Sanskulotten en hunnen aanhang zijn de slechtste menschen die onder de zon loopen.’

- ‘En een deftig mensch mag 's avonds niet vrij op straat gaan...’

- ‘En 't ergste van al, die schelmen...’

Marjanne had den tijd niet van uit te spreken. Din, din, din, ging het op straat.

- ‘Marjanne, er wordt iets uitgebeld, loop eens aan de deur luisteren; maar let op dat niemand u ziet.

- ‘Daar is geen gevaar van, jufvrouw; o die schelmen!’

En Marjanne liep haastig naar de voordeur.

- ‘Ja, ja, kozijn Hugo, 't zijn triestige tijden, en onze arme priesters die

(1) De Karmelieten hadden hun klooster op de Veemarkt en werden er met geweld uitgedreven, na de mis; hun klooster diende tot over eenige jaren als zondagschool en nu, dank aan de liberalen, als komedie!!! De karmelieten waren hier zeer bemind. Wij hebben in de handschriften van P. Beda Regaus gelezen dat het volk in groote menigte op de Veemarkt stond toen de Paters uit hun huis werden gejaagd en dat het luidop zijne ontevredenheid en gramschap deed kennen.

met hoon en smaad vervolgd worden.'

- 'Zijn de priesters nog in de stad?' vroeg Hugo.

- 'Zeker, jongen, ze willen ons niet verlaten; ik heb met mijnen eigen mond mijnheer den Deken hooren zeggen dat hij hier zal blijven, zoo lang het hem eenigzins mogelijk is[1]... Wat zouden wij gaan doen, indien ze ons verlieten?..... Zie, Hugo, ik kan u niet zeggen.....'

De meid kwam terug in de kamer.

- 'Hewel, wat nieuws?' vroeg tante Fina.

- 'Moet ik het zeggen; weêr nieuwe belastingen; de schelmen van 't stadhuis..'

- 'Marjanne, voorzichtig, moest iemand u zoo hooren spreken; ge....'

- 'Tet, tet, tet, dat ze met mij doen wat ze willen; 't is ongepermeteerd 't geen de schelmen durven uitzetten; indien ik mansmensch ware...'

- 'Toe, zeg ons al gauw wat er uitgeroepen is.'

(1) Aalst had dan voor Deken den E.H. Van Keerberghen, een man vol moed en wijsheid. Toen de Franschen hier hun goddeloos spel begonnen, waren er eenige buiten pastoors die twijfelden of zij in hunne parochie zouden blijven. "En ik, op Gods gratie betrouwende, zei Deken Van Keerberghen, ik zal mijne parochie niet verlaten." Door zijne krachtige woorden bewoog hij de pastoors die wilden vluchten, om in hunne dorpen te blijven. (Volgens Beda Regaus)

- ‘Hewel, ona 't kort te maken, dat er weêr nen nieuwen lap uit Brussel is aangekomen, die eenen heelen hoop geld moet hebben, en dat diezelfde lap de verstokene refraktairen en de priesters den strengste zal opzoeken. Er is 24 uren tijd om het geld in te dragen en overmorgen gebeurt de huiszoeking.,... Zijn dit nu schelmenstreken, ja of neen? ze zullen ons nog met krot en mot opeten!’

Tante Fina was op eens diepdenkend geworden, en hoorde zelfs de laatste lieftallige bemerkingen harer meid niet: *de verstokene priesters en refraktairen ten strengste opzoeken*, die woorden speelden in haren geest, en dompelden hare ziel in diepen angst. De brave vrouw wist de huizen waar priesters verstoken waren, en beminde zoo zeer, zoo innig diep de vervolgden des Heeren!.. En Hugo! Zoo de republiekgasten eens aan de weet geraakten dat hij bij haar was!... Zie, 't braaf mensch slaat de oogen hemelwaarts, en verheft haar van angst kloppend hart tot den vader van hierboven die zijne kinderen beproeft, doch ze niet verlaat.

- ‘Marjanne,’ sprak ze op ernstigen toon.
- ‘Wat belieft u, jufvrouw?’

- ‘Ge weet waar we Zondag Mis hebben gehoord?’

- ‘Ja, aan de Zoutstraatpoort, bij mijnheer C....

- ‘Goed, ga daar eens zeggen dat ik dezen avond zal komen met nog iemand van mijne kennis om Pater Anselmus te spreken.. Wees voorzichtig, zulle kind, en vraag het inkomwoord.’

- ‘Zonder mankeeren.’

- ‘Ge zult best doen, om geen opspraak te verwekken, een weinig alom te gaan en u wel in uwen mantel te verbergen.’

- ‘Dit spreekt van zelfs, jufvrouw, wees gerust.’

- ‘Is Pater Anselmus daar versteken?’ vroeg Hugo met verwondering, toen de meid weg was.

- ‘Ja Hugo, we zullen hem dezen avond gaan bezoeken en hem vragen wat er ons te doen staat; ik had altijd veel betrouwen gehad in den heiligen man, des te meer daar hij altijd den raadsman onzer familie is geweest, en ons zeer genegen is.’

- ‘En hoe gaat het verder in de stad?

- ‘Ge kunt het denken, Hugo, naar hetgeen wij u reeds verteld hebben;.....’ en tante Fina begon met volle monden in

't lang en in 't breed uit te leggen hetgeen in de stad was voorgevallen: de sluiting der Kerken, de verjaging der kloosterlingen, de knevelarijën, injuren en schandalen van het vreemde ras dat hier zoo schandalig zijnen duivel schoor; de huiszoekingen die alle vijf voet plaats hadden, en al de andere lieftalligheden, waarmede de fransche Republiek, de moeder der volkeren (!) hen had beladen[1].

Hugo trachtte door wijsgeerige en christelijke bemerkingen zijne tante te vertroosten en vertelde van zijnen kant de wederwaardigheden zijns kloosterlevens, 't geluk en de zielrust welke hij te Afflighem smaakte, de strijden die hij had moeten doorstaan.

Zoo geraakte men aan den noen; geene beêklok klepte; 't was immers verboden den God van hemel te bidden. Hugo at met

(1) Men kan zich geen denkbeeld maken van de vernederingen en afpersingen welke de Belgen ten dien tijde moesten onderstaan. Ons land werd als een wingewest aanzien en de Franschen deden rijkelijk hunnen oogst op, alsook de deugnieten van Belgen die een driekleurigen sluijer aantrokken en de dorpen afliepen als ware plunderaars. Wij hadden voor bestuurders 30 Fransche Kommissarissen, ratten van d'ergste soort die knaagden dat het een plezier was. Wij hebben voor ons liggen een dagement, gedagteekend 8 Vendemaire jaar 3, en bevolende aan zekeren Anné onzer stad binnen de 24 uren 1800 brabantsche guldens te komen betalen. Onder dit lief stuk stonden de woorden Zegen en broederlijkheid en geheel van onder als nota: het gesmolten zilverwerk zal ook aanveerd worden, en de minste specien moeten halve kronen zijn... Ze waren nog niet vies gevallen, die Sanskulotten! waren ze niet vies gevallen!

veel smaak. (immers sedert zijne aankomst te Afflighem had hij geen vleesch meer over de lippen gehad) en hij was reeds ten volle hersteld van de vreesselijke gebeurtenissen, die hij den nacht te voren had onderstaan.

Na het middageten ging tante haar gewoonlijk slaapje doen, Marjanne was verslonden in haar huiswerk en Hugo ging met gemeten stap in het huis over en weêr, en scheen in diepe en ernstige gedachten verslonden.

Arme jongen! wist ge wat bitter brood ge nog eten zult! kendet gij de stormen die u heên en weêr, tusschen klippen en rotsen, slingeren zullen; maar, neen, uw jeugdig hart is daarmeê niet bekommerd: een onschuldig hart is als eene bloem onzer hoven; bij stortregen en onweder buigt die bloem nederig het hoofd, doch verheft het aanstonds weêr, frisscher en edeler op, bij de eerste zonnestraal die door de wolken schiet.... Misschien was Hugo in dergelijke gedachten verslonden; of ten minste kwamen zij in 't geheugen als hij zijn troostboekje, d e n a v o l g i n g C h r i s t i, uit den zak nam en er de volgende woorden in las:

- ‘Mijn zoon, ik ben uit den Hemel

nedergedaald om uwe zaligheid, ik heb uwe ellenden aangenomen, niet uit nooddwang maar uit liefde, opdat gij zoudt leeren verduldig zijn en 's levens rampen zachtmoedig verdragen..... Wees zuiver van harte. Een zuiver hart doordringt den Hemel en de hel.... Indien er vreugd in de wereld bestaat, dan is zij het deel van den mensch die zuiver van herte is. Gelijk het ijzer in 't vuur gestoken zijn roest verliest en wit gloeiend wordt, zoo is is het ook met eenen mensch die zich geheel tot Grod keert: hij legt zijne traagheid af, en veranderd in een nieuwen mensch.'

Die woorden vielen in zijn hert gelijk des zomers de morgenddauw op de lieve bloemen, en toen tante Fina van boven kwam, zag zij op Hugo's gelaat eene tevredenheid, we durven zeggen, eene opgeruimdheid die haar eigen gemoed verkwikte.

III.
Eene Jacobijnen feest en eene Jacobijnen dood.

NAMIDDAGS, rond den vieren, waren Tante Fina en Hugo nog aan 't klappen over 't een en 't, ander, toen hunne aandacht opgewekt werd door de vroolijke klanken van koperen instrumenten, en door een bravo geroep dat uit de verte weêrgalmde.

Tante moest aan dergelijke zaken gewend zijn, want op haar wezen was niet de minste verwondering te bemerken. Hugo integendeel verschoot ten uiterste en vroeg met angstige nieuwsgierigheid wat dit gerucht beteekende.

- ‘'t Zijn de Jacobijnen, Hugo, die

naar de Beggijnenkerk trekken om er d'eene of d'andere republikaansche feest te vieren.'

- 'In de kerk?'

- 'Ja, in de kerk: voor ons is ze gesloten, maar zij is open voor de deugnieten die er baldadigheden en goddeloosheden uitsteken..... Kom, wij zullen eens bovengaan en den stoet zien voorbij trekken..... Marjanne, let op de deur, riep Tante tot de meid die met de handen in de zijde en een gram gelaat, in de keuken kwam geloopen.

Zij waren pas boven als de gewapende macht, die den stoet opende, voorbij trok.

- 'Zet u hier, Hugo, ik zal de gordijn een beetje openschuiven; doch voorzichtig.'

- 'Zij zullen mij toch niet herkennen.'

- 'Al gelijk; niemand mag u zien; let op...'

Daar komen al de bedienden der stad.... gij kunt bij velen de droefheid op het gelaat pakken....

- 'Waarom gaan ze dan meê?'

- ''t Is van moetens, jongen; anders worden ze afgezet gelijk Perez en Siron[1],

(1) M. Perez wasgeneesheer in 't burgerlijk hospitaal en M.J. Siron, ontvanger van 't Weldadigheidsbureel, beide werden afgezet omdat zij het feest van 2 pluviose niet hadden bijgewoond; idem werd afgezet de sasmeester Arige De Ries, en vervangen door Jan Caboche, die de republiek vele diensten had bewezen. (getr. uit de stadsarchieven van dien tijd).

die geweigerd hadden meê te gaan!.... Zie, daar is Caboche, den Sasmeester, een schelmengezicht, niet waar?... dan de doktoors, de geneesheeren, de mannen der hospitiën, de rechters en bedienden van 't tribunaal, de weezenhuizen,.. och arme! die schepselkens moeten ook mee.. zie, daar is de Jacobijnenklub.... wat dronkaardsgezichten, hé!... meest al vreemd ras of gespuis van volk.....

Inderdaad, tante had gelijk, de Jacobijnenklub trok beter op eene bende zwervende bohemers; er waren er met roode mutsen op het hoofd, anderen met sluiers om de lenden, en allen zagen er even woest en verdierlijkt uit; 't waren die kerels welke 't land afliepen en de boeren den schrik op 't lijf joegen, alles plunderende en meênemende wat hen aanstond. Ellendige troep gelukzoekers en nietdeugden!

Onze novitie zag bijkans zijn oogen uit op al dit vreemd gedoen.

- ‘Let op, riep tante Fina, zie daar komen de municipalen, de heeren die zich zelven of op 't stadhuis hebben meester gesteld. Dien in 't midden met den grooten sluier is de president Van Boterdaal; wie zou ooit gepeisd hebben dat zoo een man aan 't hoofd onzer stad zou gekomen zijn; rechts is Gil-

dentop en links, Rijmhout, een vreemde rat die hier de republiek representeert.... Hugo, en kijk eens van achter, achter de gendarmen, wat leelijke bende van mans- en vrouwmenschen, allen ondereen; half gekleed zonder schoenen aan hun lijf; dat ze liever gingen werken, 't zou hun veel beter staan; ei... daar is den jongen onzer schramouille vrouw; hoorde hem roepen, weg met de rijken? en nevens hem den krawat van Tist den schoenlapper, die al zijn leven van de pastoors geholpen is.... och Heere toch.... kom, zij zijn weg, wij zullen naar beneden gaan.

't Gerucht van den *boum! boum!* en 't gehuil verwijderde zich meer en meer, tot dat het eindelijk uitstierf en de stad terug in hare doodstilte verviel. 't Was inderdaad doodstil in het anders zoo vroolijke Aalst. De brave burgers zaten met het hart ineengekrompen van droefheid en den bitteren krop in de keel.

- ‘Hebt gij de krauwten weêr zien optrekken? vroeg de meid aan hare meesteres.’
- ‘En wat voor feesten houden ze daar? vroeg Hugo..’
- ‘Wel, haastte Marjanne zich te antwoorden, zij aanbidden er een slecht ding;

zij zingen er republikeinsche liêkens; Gildentop preêkt er en leest de namen af der goede patriotten; en dan houden ze voor de Kerk, op het plein, bal; en, als zij 's avonds zat gedronken zijn, dan loopen die van de Jacobijnen-bende als razende duivels in de stad om alles te verwoesten; gij zult weêr wat hooren dezen avond; en Marjanne begon met moed af te geven en al de reeds gepleegde schandakten uit den hoek te halen.....

Onder andere, dat de treffelijke menschen zich moesten uit den weg maken als dit gespuis op straat kwam; dat die slechte ploeg na eene harer slempersfeesten het beeld van den H. Joannes Nepomucenus in 't water had geworpen(1), en vele andere gruwelijke dingen.

De avond was gevallen, en tante maakte zich gereed om met Hugo naar de Zoutstraatpoort te trekken.

- 'Wat was het wachtwoord, Marjanne?'
- '*Blijf getrouw*, jufvrouw.'

(1) Dit Beeld, daar geplaatst door de milddadigheid der heeren gedeputeerden van het land van Aalst ten jare 1777, en gelijk Marjanne wel zegt, door de Sansculotten in 't water geworpen, werd door de milddadigheid der Burgers hersteld ten jare 1806; op het voetstuk staan de volgende verzen gemaakt door den heer Colin, professor van poësis van het Collegie der H. Drijvuldigheid, te Leuven:
Hoc monus Procéres donarunt largius Urbi.
Ex votis famae consuluisse debet.

- ‘Goed, wij gaan, let wel op 't huis.’

- ‘Ons Heer ga met u.’

Buiten was 't helledonker en geen levende ziel te zien... Na weinige oogenblikken stonden onze vrienden voor het huis waar ze pater Anselmus moesten vinden.

Tante klopte op de deur; eene stem vroeg: wie is daar? - *Blijf getrouw*, was het antwoord. - Het nachtslot sprong open, een grendel schoof weg; de poort werd met eene spleet geopend; tante Fina en Hugo traden zachtjes binnen.

- ‘Ha! 't is Jufvrouw T.... zei een manspersoon met eene lanteern in de hand, terwijl hij voorzichtig de deur met slot en grendel sloot.’

- ‘Is 't volk t'huis?’

- ‘Zeker, volg mij;..... en hij bracht hen in huis, naar boven, en tokte met den vinger op eene deur.’

- ‘Binnen, riep eene kloeke mannenstem.’

Hij opende de deur en daar stonden zij voor pater Anselmus.

Pater Anselmus was in burgerskleederen, doch men kon op zijn statig en zedig wezen, aan zijne stille en heilige manieren zien dat de man tot de wereld niet be-

hoorde; hij zat voor eene tafel, op welke boeken en papieren lagen, en had nog de pen in de hand.

- 'Kom binnen, goede vrienden,' zegde hij rechtstaande en de tafel een weinig in orde brengende.

Tante Fina en Hugo antwoordden niet, maar vielen op hun knieën, tot teeken dat zij 's mans zegen vroegen.

- 'En wat nieuws uit Afflighem? vroeg de eerweerde man? hoe.....'

Binst dien tijd waren onze vrienden, dichter bij de tafel, in het licht, genaderd en de Pater herkende Hugo en riep vol verwondering, terwijl hij met warme vriendschap beide handen des jongelings in de zijne drukte en hem den broederkus gaf:

- 'Wel, wel, 't is onzen braven vriend! onze novitie! Wat geluk u te zien! *Pax*, vrede, *Pax*, te midden der vervolging. En hoe is 't beste vriend! Waar zijn de Abt en de andere heeren? Zet u neêr en vertel eens hoe de zaken zijn voorgevallen.'

Hugo verhaalde in korte woorden de gegebeurtenissen van den vorigen dag.

- 'En weet ge niets van de Paters?'

- 'Niets, Eerweerde, volstrekt niets; ik had zoo geerne met hen gebleven, maar de

heer Abt beval mij te vertrekken, en ik ben heên gegaan op Gods genade.'

- 'Gij hebt wel gedaan; de gehoorzaamheid voor de offerande, niet waar? Zalig zijn ze die vervolging lijden voor de rechtveerdigheid; gevoelt gij het ook niet hoe zoet het is te lijden voor den naam Christi?'

- 'Zeker, zeker, eerweerde, mijn hart zwemt over van hemelsche vreugd, als ik denk dat ik nu beter gelijk en liever geworden ben aan onzen Meester.'

- 'Zoo is 't, mijn zoon, ik mag u verzekeren.....'

Er werd zacht op de deur geklopt.

Pater Anselmus verbleekte en ging zien;.. eenige oogenblikken der diepste stilte slechts gestoord door een bijna onhoorbaar vezelen en het licht gekraak der wiek van de brandende roetkeers.... de persoon die geklopt had, keerde naar beneden, de Pater in zijne kamer.

Eene traan rolde over zijne gerimpelde wang.

- 'Schrikkelijk! o de rampzalige!..... Heer, door het kostelijk bloed des Zaligmakers..... Red die arme ziel..... en de Pater vouwde de handen samen Hugo, vriend zoudt gij den moed hebben mij te

volgen? Men komt mij daar vragen voor een wanhopenden Jacobijn die op sterven ligt.'

- 'Eerweerde, ik ben gereed'
- ''t Is gevaarlijk op dit uur.'
- 'Wat geeft u dit? kom ik volg u.'
- 'Mijn zoon, gij hebt een waar priesterhart..... We zullen aanstonds gaan. Juffrouw zal terwijlent met de brave menschen hier beneden een weinig klappen en een Wees Gegroet zeggen voor den ongelukkige wiens ziel wij zullen trachten te redden.'

De Pater nam uit de kleerkas eenen zwarten baard, dien hij aan zijne ooren vasthechtte, trok een langen groven kiel aan, nam een stok, duwde dan op een klein ijzeren knopje! de deur eener geheime kas sprong open; aan den eenen kant hingen priesterkleederen; recht over was een klein eikenhouten kasje waar de H. Olie en Ons Heer in rustten; de Pater vouwde de handen te samen en tante Fina en Hugo vielen op hun kniën; allen waren straf aangedaan; de Pater zegende met de H. Hostie, legde die eerbiedig in een gouden doosje, stak dit doosje in een rood zijden borzeken en hing dit onder zijnen kiel.

- ‘*Ecce Agnus Dei; Ziehier 't Lam Gods*,’ zei Pater Anselmus; ‘*dat wegneemt de zonden der wereld*.... kom, we gaan...’

In stilte trokken zij naar beneden, waar al de huisgenooten op de kniën zaten; want zij wisten dat Ons Heer meêging.

De Pater fluisterde nog eenige woorden in de ooren van den persoon die onze vrienden had binnen gelaten, en trad in stilte met Hugo de poort uit.

Geene bel klonk om de Christenen te verwittigen dat hun Heer en God voorbij hun huis werd gedragen; de Schepper van zon en sterren had geen lichtje tot zijne eer; en ginds, in de kroegen en hollen, danste, zwierde, vloekte en huilde eene brooddronkene en godvergetene menigte! wat oneer en smaad!.. ‘Ach, Jezus,’ bad in wendig pater Anselmus, moedig vooruitstappende, ‘ach Jezus, vergeef hen; zij weten niet wat zij doen; geef ons den vrede terug; bekeer die versteende harten.....’

Zij waren reeds ten halven der revolutieplaats(1). de Pater sloeg eene zijstraat in en meende te klinken, als de poort geopend en eene meid hen teeken deed binnen te komen.

(1) Zoo was de Keizerlijke plaats door de Jacobijnen herdoopt geworden.

De Pater moest dit huis kennen, want, zonder de meid aan te spreken, gaf hij Hugo teeken hem te volgen en trad eene zijdeur in.

Wat hem daar verhaald werd, moest schrikkelijk zijn, want na eenige oogenblikken zien wij hem, bleek van aandoening, met eene reeds bejaarde dame en Hugo den trap opklimmen.

Het aangezicht der dame was gezwollen van tranen; de Pater zag er peinzend uit en Hugo bad.

In het huis was alles prachtig en rijkelijk; de muren geschilderd, eene kostelijke tapijt op den trap, antieke vazen in de hoeken; kortom wij zijn in een rijken menschen huis.

In een rijken menschen huis! Velen den ken dat het leven daar zoo gelukkig is!... Ach, zij moesten 't eens weten! zij...

Maar, wij zijn aan de kamer gekomen: madame doet de deur zachtjes open; en treedt binnen met den Pater en Hugo.

Hier ook is alles rijkelijk! dubbele zijden gordijnen aan de vensters, de muren met rood floerpapier behangen; de vloer bedekt met eene smirnasche tapijt, eene ronde tafel in acajou; verder, overal, teekens van overtollige weelde.

Op de tafel brandt eene carcellamp, die in

de kamer haar geelkleurig licht verspreidt. In dit bed daar achter die kostelijke gordijnen, tusschen die fijne sneeuwwitte lakens, ligt een mensch, die gaat sterven.

't Was een priesterhater en kerkafbreker, een jachthond der geestelijken, een mensch zonder zeden of religie. Hoort hoe lastig hij ademt, ziet zijne ontvleeschde hand, zijne holle kaken, zijne uitgepuilde oogen.

De geneesheer heeft het daar straks gezegd. Mijnheer moet bewaakt worden; nog eene krisis, en 't is met hem gedaan!.... En nu staat een priester voor het bed van den Jacobijn! Heeft hij hem doen roepen? neen, integendeel; 't is tegen zijnen wil en dank; doch zijne vrouw, die geene vrijdenkster is, wil niet dat haar man zonder priester sterve;.. Bewaken de Jacobijnen hunne stervenden niet? neen, de doodnijpers van thans, de duivels die 't woord *vergiffenis* op de lippen van den stervenden vrijdenker versmachten en hem onmeêdoogend de eeuwigheid instooten, die monsters bestonden toen nog niet.

Ei, de zieke doet de oogen open; wat vreeslijke en leelijke oogen! hij schijnt naar iets te zien dat hem verschrikt en werpt het bedlaken tot over zijne borst; met zijne halfdoode handen wilt hij iets van zich verwijde-

ren; zie, 't zweet berst hem uit; hij draait het hoofd langs dezen kant, te vergeefs; langs den anderen kant; nuttelooze moeite! hij legt de handen op zijn oogen, doet ze weêr af, en keert zich smeekende naar zijne vrouw; zoo moest de rijke vrek in de hel om een druppel water smeeken.

Madame neemt snikkende zijne hand vast en vraagt:

- 'Frans, vriend, wat is 't? Wat ziet gij?'
- 'Zij, ach, zij verpletteren mij de borst.... zie, ai, ai.... weg... weg....
- 'Wie? spreek toch?'
- 'Ziet gij die zwarte spooken niet?.... die rond mijn bed zitten?..... ai,.. brrr... ja, ik herken u... priesters... ik heb u verraden.... ik heb uwe kerken onteerd... ai... weg... laat mij gerust....'
- 'Frans, Frans, t' is niets!'
- 'Niets!... ach!... niets... 't is de hel... vervloekte dagen... weg... weg....'
- 'Dief... ja... dat ben ik... heiligschender ook... ai... ai... die....'

En de rampzalige steekt zijne magere handen in de hoogte en laat zijn hoofd, nat van angstig zweet, op het kussen vallen..

Pater Anselmus neemt wijwater, besproeit

er het bed mede, stelt de H. Speciën op de tafel, doet zijnen stool aan; Madame weent en bidt; Hugo valt ook op de kniën.

De zieke is kalmer geworden; hij schijnt die schrikkelijke dingen niet meer te zien.

- 'M.X....., zegt de Pater.'
- 'Wie? wie zijt gij?'
- 'Een dienaar Gods! Pater Anselmus!'
- 'Weg! weg! ai... zie... zij komen weêr... komt gij ook mijne borst verpletteren?'
- 'Neen, ik koom u den vrede brengen, u met God verzoenen, u tot de groote reis bereiden.'
- 'Is 't... sterven?'
- 'Ja, nog eenige uren... de geneesheer heeft het gezegd.'
- 'Sterven!' en de ellendige wrong zich in de folteringen eener wreede wanhoop.
- 'Nog eenige uren... denkt er toch op..... de eeuwigheid is lang... wilt gij voor eeuwig gescheiden zijn van uwe vrienden, van uwe moeder?'

Dit woord *moeder* deed den zieke huiveren.

- 'Weg, weg... ik geloof in niets.... 't is te laat.'
- 'Neen, ik ga nog niet weg: denk op uwe moeder, op uwe Eerste-Communie; nog

eenige uren, en alles is verloren..... Zie, en hij toonde hem een Kruisbeeld, zie, Jezus staat gereed om u te ontvangen, wanhoop niet; hij bemint u; hij heeft gebeden voor zijne vervolgers; ach, goede vriend, wanhoop niet...;' en, vol heiligen iever, bracht de pater het beeld des Zaligmakers aan de lippen van den kerkafbreker, van den Jacobijn.

Zie, de Jacobijn keert het hoofd niet weg; neen, hij laat het Godsbeeld op zijne lippen rusten; het Godsbeeld dat hij vroeger in stukken sloeg, dat hij, gisteren nog, met gloeiende oogen aanzag. O, op het sterfbed zijn er geene Jacobijnen meer!

De Pater deed teeken aan de aanwezigen van heên te gaan, en wat tusschen hem en den kerkvervolger geschiedde, is Gode alleen bekend.

Een half uur later is de prachtige tafel bedekt met een zuiveren witten doek; een Kruisbeeld staat tusschen twee brandende keersen: een weinig verder zien wij een wijwatervat met een palmtakje en eene schotel met eenige propjes vlas; de dame zit ge knield en onze novitie staat nevens den Pater; deze haalt van onder zijn kleed het zijden borzeke en plaatst het met alle teekens

van eerbied voor het Kruisbeeld; dan zegt hij de gewone gebeden, waarop Hugo antwoordt; de plechtige oogenblik is daar; de vrede gaat bezegeld worden; doch, eerst moet de gezworene Jacobijn de banden breken die hem aan het ongeloof hechten, en openbaar betuigen dat hij de gedane eeden herroept.

De Pater nadert dichter bij het bed en vraagt met plechtige stem:

- 'Mijn heer..... verzaakt gij, in tegenwoordigheid van den God die u gaat oordeelen, en van de personen, hier tegen woordig, aan de geheime genootschappen? herroept gij de heiligschendende eeden welke gij hebt gezworen?

De zieke knikte met het hoofd en zegde zoo luid hij kon: *Ja*.

- 'Belooft gij, indien God u de gezondheid terug geeft, de heiligschenderijën, de verergenissen te herstellen en publiek te toonen dat gij een waar kind zijt der H. Kerk.'

- 'Ja, och ja!'

- 'Dan ontvang ik u terug in den schoot der H. Kerk.'

En de Pater nam met eerbied de H. Hostie uit het doosje en toonde ze aan den stervenden zeggende:

- '*Ziehier het Lam Gods dat de zonden der wereld wegneemt*.'

Dan stelde Hugo den kranke recht? en Pater Anselmus legde op zijne tong het gebenedijd vleesch en bloed van onzen Heer Jesus Christus.

De duivelen grijnsden van woede over het verlies hunner prooi, en vluchtten weg uit het huis, terwijl de hemelsche boden, de engelen, zich rond het bed schaarden en met hunne reine vleugelen den bekeerden Jacobijn beschermden.

De vrouw van den huize weende; de kranke was zienlijk veranderd, en scheen in diepe gedachten verslonden.

De Priester stond recht, begon de gebeden van het H. Olijsel te lezen en zalfde de ooren, de oogen, de neusgaten, den mond, de handen en de borst van den zieke, telkens zeggende: *Door deze heilige zalving en zijne goedertierene Barmhartigheid vergeve u de Heer al wat gij misdaan hebt door die zintuigen; in den naam des Vaders en des Zoons en des H. Geestes. Amen*.

Wat moest er in het hart van den Jacobijn omgaan! welke bittere knagingen! wat hartverpletterende spijt! welke voornemens, eilaas, onvruchtbare voornemens, op den

rand van het graf genomen; gelukkig die bij tijds de oogen openen en den moed hebben hunne slavenketen te verbreken.

De zegen nan God den Vader, en den Zoon en den H. Geest dale over u en blijve met u, zegt de Pater.

Amen, antwoordt Hugo.

De Priester heeft zijne zending volbracht; hij legt de heilige gewaden af, trekt zijnen kiel aan, zegt nog eenige woorden van troost tot den zieke, en verlaat de kamer en het huis waar hij zegen en vergiffenis is komen brengen.

- 'Morgen, ten half zes, is de Mis,' heeft hij in het heengaan tot de weenende vrouw gezegd; 'wees gerust en dank God die uwen man zoo barmhartig is geweest.'

Zij zijn op straat, de Noorderwind blaast met geweld eene bijtende koude; op de revolutie-plaats is alles stil, als op een kerkhof.

- 'Eerwaarde, zegt Hugo, wat mocht die man daar rond zijn bed zien?'

- 'Misschien was 't maar een spel zijner inbeelding, maar 't is toch aardig dat bijna al de stervende Jacobijnen aan hetzelfde in-

beeldingspel onderworden zijn. Over eenige weken, daags na Allerzielen, werd ik weêr 's nachts geroepen. Vreeselijker dingen heb ik van mijn leven niet gezien; de ellendige schuimbekte als een razende, groef zich met de nagels de borst open en riep altijd dat de zwartemans hem met ijzeren nagels verscheurden. Ik bad, wierp wijwater, alles te vergeefs, de woede verdubbelde, zoodat men hem moest binden.'

- 'En sprak hij zijne biecht!'

- 'Eilaas, neen, hij riep dat ik kokende water op hem smeet, vloekte, huilde, en ik moest onverrichterzake 't huis verlaten.'

- 'Leeft hij nog?'

- 'Neen, 's anderendaags keerde ik terug en de meid zegde mij aan de denr: Mijnheer is dood!'

- 'Arme ziel!'

- 'Ja, en schrikkelijke les.... maar, kom langs dezen kant der boomen, want ginds hoor ik eene bende Jacobijnen komen.'

Inderdaad, 't was eene bende zingende en huilende sans-culotten, die in bras en slemperijen den republikaanschen feestdag vierden. Zij zongen van: *aux armes, citoyens!* en

sang impur. Pater Anselmus wist bij ondervinding hoe gevaarvol dergelijke ontmoetingen waren; eens had eene bende hem meêgesleept tot in eene kroeg en de eerweerde man zoû het duur betaald hebben, indien de baas, een anti-republikaan, hem langs achter niet hadde doen wegvluchten.

- 'Wat voor kerels zijn dit?' vroeg Hugo.

- 'Uust, zwijg! geen woord, want worden zij ons gewaar,..... uust.'

De slordige bende kwam dichter en dichter; men hoorde reeds het gerucht hunner voetstapen; eenigen spraken fransch, de meeste vlaamsch; vloekwoorden rolden uit hunne grove monden.

- 'Stil, Hugo, blijf hier staan, ze zullen ons toch niet zien.'

Ze bleven stil, en de Sansculotten trokken voorbij.

- 'Kom nu, Hugo, we gaan voorts.'

Na eenige minuten waren ze aan de Zoutstraatpoort.

Hugo klopte. Wie daar? vroeg men. - *Blijf getrouw*, antwoorde Pater Anselmus De poort werd geopend en onze vrienden traden binnen.

De brave menschen waren straf ongerust

geweest over het lang wegblijven; de Pater vertelde in eenige woorden het gebeurde; dan ging hij met Hugo naar boven waar alles gekwikt en gewogen werd en vastgesteld wat de jonge Novitie zou aan vatten. Hij zou naar... maar onze lezers zullen een weinig geduld moeten hebben en wachten tot een volgende hoofdstuk, want het deze is precies uit.

IV.
Hugo op 't kasteel te Overham.

OO, lieve jongen, gij wilt dan toch vertrekken?.... Och, blijf liever bij ons; waarom de gevaren gaan zoeken?... Ons-Heer vraagt dit immers niet.

't Is tante Fina die zoo spreekt.

- ‘En die schelmen zullen naar Overham trekken om de Paters te mishandelen en te verjagen. Ge ziet wel wat die schelmen hier durven uitrechten. O die schelmen!’

De verstandige lezer of lezeres zal aanstonds zeggen: Dat is Marjanne, en zal den nagel op den kop geslagen hebben.

Dezen morgend heeft Hugo vernomen dat de Paters van Afflighem allen op 't kasteel van Overham zijn, in afwachting dat de Abdy hen teruggegeven worde. Zijn besluit was haast genomen.

- 'Tante, ik vertrek dezen namiddag naar Overham.'

Die woorden vielen als een steen op het hart van het braaf mensch. Zij preêkte en pleitte, de meid noemde wel honderd redenen, tegen het besluit van Hugo; maar de jonge Novitie hield voet bij stek; hij had zijne beloftens gedaan, en voelde eene inwendige beweging die hem naar Overham riep.

Zie, daar staat hij vertrekkens gereed. Tante neemt zijne hand, het braaf mensch! en ziet er toch zoo bedrukkelijk uit.

- 'Waarom u bedroeven, zegt Hugo; toe, wees gerust, alles zal wel gaan! Ons-Heer leeft nog; en zal Hij, die de vogeltjes eten en de grasjes dauw verleent, ons verlaten? Wij moeten meer moed hebben, tante. God leeft die alles geeft.... hij schijnt zich nu te verbergen, gelijk eene teedere moeder die haar lief kindje een oogenblik verlaat, om te zien of het kan alleen loopen; maar, hij waakt toch zoo zorgvuldig.... Zoo, tante

Fina en Marjanne, stelt het wel; goeden moed.... bidt voor mij; 'k zal ook op u denken.... en vergeet niet Pater Anselmus te gaan verwittigen.....'

En Hugo trok zijn lachendste wezen aan om de weenende vrouwen wat op te beuren.

Ze waren toch zoo droef, de goede zielen; Hugo drukte haar de hand, nam zijn knobbelstok in de hand, groette nog eens vriendelijk met het hoofd, riep: 'Dag Tante, dag, tot weêrziens! niet droef te zijn, zulle!....' en onze Novitie was op de straat.

Waren wij romanschrijvers, wij zouden onzen Hugo door vele wondere en bijna onmogelijke lotgevallen naar Overham doen reizen; maar, neen! wij schrijven een echt verhaal, eene ware gebeurtenis..... o die romans! 't is hunne schuld dat zooveel jonkheden leugenachtige en valsche denkbeelden hebben van het leven; het leven met al zijne moeielijkheden en pijnlijkheden, met zijne lasten en plichten, dat kennen zij niet, die verzotte romanlezers, zij droomen en dweepen van een ingebeeld en onmogelijk leven, zij laten zich zachtjes met den stroom wegvlieden en hebben wil noch karakter; en dat

is een waar ongeluk, eene droeve plaag[1].

Onze Novitie, dus, geraakte buiten de stad zonder iets buitengewoons te ontmoeten; hier en daar eenige gasten met de roode muts, die hunnen roes van gisteren nog niet hadden uitgeslapen, of eene nieuwe braspartij beraamden. De schelmen!

Buiten was alles doodsch en treurig; de boomen hadden geene bladers, maar ijskegels; de weide geene bloemtjes, de bosschen geene zangers, de velden geene vrolijke landslieden; 't was de winter.

Als het woud verkleemt en beeft,
  En kegels krijgt voor bladen,
Als bosch en beemd geen zangers heeft,
  En 't vlietje geen najaden;
Als ouderdom en blonde jeugd,
  Bij 't haardvuur klappertanden.

Hugo stapte moedig, even moedig als verleden jaar, toen hij op Kersavond, zich te Afflighem als Novitie ging aanbieden; wist gij arme jongeling! maar neen! de jeugd weet niet, en dat is haar geluk.....

- ‘Broeder Hugo! Broeder Hugo!’

(1) Men vindt die wil- en karakterlooze menschen tegenwoordig in zoo'n groot getal. Welke jongelingen houden zich nog bezig met ernstige studien? wie leest nog geschiedkundige boeken? Ei, alles moet gemakkelijk gaan, van zefs, zonder moeite of hoofdbreking, al droomende en dweependе.

riep de grijze portier, toen hij voor den Novitie de poort opende; waar komt gij van daan? De eerweerde heer Abt zal u hier niet verwachtten; wat zullen de paters verschieten?..... Kom binnen; hoort... ze zijn juist in 't koor aan de *lauden*; kom u eerst, in de es kamertje, wat warmen.'

- 'Hoe kan ik u antwoorden, beste broeder, ge spreekt altijd alleen. En ook, er valt niet veel te antwoorden: ik kom terug bij mijne broeders en wil niet, als lafaard vluchten; en hoe zijt gij hier gekomen?'

- 'Wel, als wij met geweld uit de Abdij gejaagd zijn, niet wetende waar in of uit, heeft de baronnes van Overham ons doen zeggen dat gansch haar huis ten onzen dienste was, en we zijn naar hier gekomen.... God weet hoe lang het zal duren; want ik heb dezen morgend weêr in de oogen van den eerweerden heer Abt slecht nieuws gelezen.'

- '*Gloria Patri, et Filio et Spiritus Sancti*,' zongen de Paters op dit oogenblik; en kloeke manstemmen antwoordden daarop; *Sicut era in principio, et nunc et semper, et in soecula, soeculorum. Amen*.'

Wat ziet Hugo er peinzend uit? Die

stemmen ontroerden zijne ziel;... dacht hij misschien op de grove ondankbaarheid der menschen: de Benedictijners hadden gedurende 5 eeuwen den grond van Europa omploegd; zij hadden al hunne krachten ingespannen om de barbaarsche horden te beschaven; zij hadden 20 geslachten geleverd van onvermoeibare landbouwers; zij hadden te gelijkertijd met den grond, de verstanden omploegd, de letterkunde en de schoone kunsten tot eene verbazende hoogte doen stijgen; zij hadden de steden gebouwd[1], zij hadden menschen, edele menschen gevormd; en hun loon was: den laster, de verjaging, de verbanning!.... En nu moesten zij, in een vreemd huis, als schooiers, hunnen Heer en God loven.

De Paters waren nog altijd aan 't zingen en Hugo zat daar, het einde van het koor afwachtende.... De vijanden der kloosters bassen op dat lang getijde zingen en bidden der kloosterlingen. Onwetenden die niet begrijpen dat dit zingen en bidden in de wereld zoo noodzakelijk is als brood!.. En dan ook, welke poëzy ligt er niet in! Het woud heeft gevleugelde zangers die van 's morgensvroeg,

(1) Montalembert, in zijn werk, Les Moines d'Occident, zegl dal de 318 der steden van Frankrijk door de kloosterlingen zijn opgebouwd.

een danklied naar omhoog sturen; en zouden er geene redelijke zangers mogen zijn, die hunnen slaap onderbreken, om in de plechtige stilte, des nachts, den Schepper en Heer te loven.

- ‘Broeder Hugo,’ zegde de portier, zijn rozenhoedje in den zak stekende; ‘broeder Hugo, waar zijn de dagen van Afflighem, niet waar, wie weet zien wij ze ooit terug? Die gelukkige, rustige dagen!’

- ‘Moed, broeder; 't zijn donkere vlagen, die zullen weg drijven.’

- ‘Wie weet? ach, ons lief Afflighem! Wij, ouderlingen, voelen best wat wij verliezen! Gelukkig de Broeders die, voor deze groote ramp, zijn binnen geroepen!’

- ‘Zijn alde Paters hier?’ vroeg Hugo.

- ‘Ja, allen, en de Broeders ook! De Republiekanen zegden dat zij ons de vrijheid schonken; maar wij willen van die vrijheid niet; wij zijn vrij, en 't is in volle vrijheid dat wij den kloosterstaat hebben aanvaard.’

- ‘Zeker; maar, zeg eens, hoe is 't gegaan met de verjaging? is er niets bijzonders gebeurd?’

- ‘'k Zal u alles eens gaan vertellen. Gij weet wat er sedert eenigen tijd in de Abtdij gebeurde, de huiszoekingen, knevelarijën,

afpersingen; gij weet ook dat, in 't begin dezer week, de kommissaris met verscheidene oversten en 32 soldaten, te Afflighem zijn aangekomen[1].'

- 'Ja, Broeder, ik heb ze gezien, maar gij die bij alles aan of omtrent waart, zeg eens, wat kwamen die mannen doen?'

- 'Zij vroegen bot weg naar de citoyenoverste, ik riep de Eerwaarde Abt, en meende, natuurlijk, hem met die mannen alleen te laten; doch hij deed mij teeken van blijven. De kommissaris zegde dat hij order had het huis van boven tot beneden te bezichtigen, en de Ciboriën en Remonstrantiën mede te nemen. Dit laatste viel den E. Heer Abt hard. Hij bad en smeekte, beloofde alles, doch niet te doen! zij moesten die Heilige sieraden hebben.'

- 'Laat ons dan ten minste, bad de Abt, de H. Speciën in veiligheid brengen.' - 'Goed, was het antwoord, maar twee soldaten zullen u vergezellen.' Pater Bruno werd geroepen, en hem bevolen de H. Hostiën naar de Kerk van Hekelgem over te dragen. De arme man versmachte bijna in tranen. Zie Hugo, dit was droef om zien, toen Ons-

(1) Die Kommissaris heette Nieuwen winckel. Hem vergezelden D. Allard, de Itterbeeck en B. Van de Perie, geneesheer te Ternath.

Heer de Kerk verliet en het Tabernakel ledig bleef. Dan hebben die mannen al de Ciboriën en Remonstrantiën meêgenomen en de Kerk gesloten.....'

- 'Hewel, en verder? ik ben Woensdag eergisteren avond, vertrokken. Hoe is de verjaging geweest?'

- 'Wel, 's anderendaags kwamen dezelfde mannen terug, en toonden den Eerw. Heer Abt een geschrift[1]. Och, dan werd onze oude overste maar eerst droef.... twee dikke tranen rolden over zijne wangen en hij bleef sprakeloos staan..... *Hé bien? partezvous?* grolde de kommissaris. - *Non*, riep de Eerwaarde Abt. Daarop viel de franschman uit, en 't einde was dat de soldaten het huis afliepen, en de Paters bij den arm namen en met geweld tot buiten de poort dreven.'

(1) Dit schrift was volgenderwijze in 't fransch opgesteld; wij vertalen letterlijk:
'Wy ondergeteekende, benoemt door de Administratie declareren en certificeren dat, ons begeven hebbende naer de abdy gezegd van Affligem, in uitvoering der wet van 15 fructidor jaer IV, en aen de personen die deze communauteit uitmaken de sommatie gedaen hebbende van op staenden voet te verlaten het huis dat zy bewoonen en hun klooster-habyt; deze ons formeel en eenstemmig verklaerd hebben dat zy hiertegen protesteerden en er in 't gebeel of ten deele niet aen wilden gehoorzamen, waerop wy de noodige middelen gebruikt hebben om de wet te doen eerbiedigen, met de middelen ter onzer beschikking.
(*Geteekend*) M. GOUBERT, kommissaris, Allard, Nieuwenwinkel en de Itterbeeck.

- ‘Ai, wel, wel, dat wist ik nog niet; en verder?’

- ‘Buiten stond eene groote menigte volks, weenende en klagende; de soldaten zagen er verveerd uit; en inderdaad, de Eerwaarde Abt moest slechts een woord spreken, en onze overweldigers lagen in den vijver.’

- ‘En wat deed de overste?’

Hij drukte de hand van den overste der soldaten, en zeide tot de paters: ‘*Verheugt u en springt op van blijdschap, want uwe belooning zal groot zijn in den Hemel*. Dan zijn wij naar Overham gekomen, zooals gij reeds weet; gisteren heeft onze Eerwaarde Abt een boerenknecht naar Erembodegem(1) gezonden om het noodige voor Mis te lezen, en dezen morgend hebben wij reeds 't geluk gehad het H. Misoffer te hooren en Ons-Heer te ontvangen.’

De Paters hadden juist hunnen laatsten psalm gezongen en allen kwamen de trappen af.

- ‘Daar zijn de paters, Hugo; wil ik ze roepen?’

Doch de Eerwaarde Abt had reeds den

(1) Ons verhaal is echt tot in zijne minste bijzonderheden. De man die naar Erembodegem gegaan is, leefde nog over een dertigtal jaren.

jongen novitie in d'oog, en riep vol verwondering uit: ‘Hugo, Hugo!’

Hugo viel op de kniën en vroeg den zegen des achtbaren ouderlings. ‘*Pax vobis*,’ zegde de heer Beda, ‘*Pax vobis!* mijn zoon, mijn lief kind! Zalig de vervolgden!’

Broeder Hugo! riepen de andere Paters; broeder Hugo! herhaalden de novitiën en broeders, broeder Hugo! weêrgalmde het in de ruime voorplaats. Eenieder wilde den jongen novitie zien, hem vol warme vriendschap de hand drukken. 't Was alsof een kind van den huize, sedert lang verloren, aan zijne ouders was teruggegeven.

De haters des kloosters meenen dat de menschen er vreemd zijn aan de edele gevoelen der liefde! Ah, wat zijn ze verre mis! als er op de wereld reine liefde, ware broederlijkheid is, dan huist die in de kloosters; wij hebben met betraande oogen, brieven gelezen in de 14^{e} en 15^{e} eeuw, door monikken van Afflighem geschreven, bladzijden gloeiende van de edelste en reinste liefde, bepereld met den Hemelschen dauw der teederste vriendschap. Ja, ja, kuische, edelmoedige en zelfsopofferende harten weten alleen wat liefde is.

In de eerste dagen werden de Paters

te Overham gerust gelaten. Zij leefden gelijk in de Abdij, zongen het nachtofficie, onderhielden de stilzwijgendheid en al de andere oefeningen van 't kloosterleven.

't Werd Kerstmis; verleden jaar vierden zij dit schoon Kristene Feest in hunne prachtige kerk: de orgelpijpen gaven hunne vrolijkste klanken; het autaar was bezet met gemaakte bloemen en versierde waskeersen; nu vierden zij het Feest, eenvoudig en treurig, in den vestibule van Overham; geene zingende orgel met hare engelstemmekens, geen rijk versierde autaar! niets, dan naakte muren en bedroefde harten..

- 'Broeder Hugo,' zegde de portier, 'broeder Hugo! wat verschil tegenover een jaar? Wat droef Kerstfeest.'

- 'Wij gelijken des te beter aan 't kinde ken Jezus:' antwoordde de Novitie; 'toe, moed! geene droefheid! Gods wille geschiedde!...' En de laatste Novitie ging haastig voort, want het koor ging beginnen.

De bel klonk nog eens en al de Abdij - heeren kwamen met hun officieboek onder den arm naar beneden, plaatsten zich op orde en begonnen de gewijdde lofzangen, ter eere van 't zoet kindeken Jezus te zingen.

Onze lezers zullen ongetwijfeld geern nadere kennis maken met al de Paters; hierom geven wij 1° de namen van de Paters die te Overham verbleven; 2° de namen diergenen, die nog leefden, als Afflighem vernietigd werd en woonden, 't zij te Bornhem, 't zij in het een of ander dorp, als pastoor of onderpastoor.

1°.

Beda Regaus. geb. te Brussel, 27 Nov. 1718, sterft te Hekelghem 11 april 1808, ligt er begraven nevens den Kalvarieberg.
Carolus Jacobs, geb. Leuven (Leodië) 1 Aug. 1780, sterft te Erembodeghem 3 Jan. 1799. ligt er begraven.
Basilius Peeters, geb. te Gheel, 22 Mei 1726, sterft 20 Jan. 1797 in 't Kasteel te Overam, ligt begraven te Erembodeghem.
Celestinus De Cort, geb. te Antwerpen, 21 Aug. 1735, sterft te Gent 5 Septemb. 1810.
Rubertus Lopez, geb. te Rupelmonde 10 Maart 1747, sterft te Aalst 22 Decemb. 1825.
Hugo Van Gobbelschroy, geb. te Leuven 2 Novemb. 1749, gaat in 1794 naar West-

phaliën, keert in 't land weêr in 1795, sterft te Leuven 13 Septemb. 1831.
Hieronymus Haenens, geb. te Velm, 13 Octob. 1752, gaat naar Wesphaliën in 1794, keert terug in 1795, sterft te Aalst 26 Julij 1809.
Columbanus De Craecker, geb. te Aalst, 11 Jan. 1761, sterft te Aalst, 21 Maart 1825.
Bruno Van Berckelaar, geb. te Lier 24 Mei 1749, sterft er den 31 Mei 1807.
Antonius Nys, geb. te Boisschot (Kempen) 26 Mei 1759, sterft er den 6 Mei 1816.
Benedictus Spanoghe, geb. te Dendermonde 5 Novemb. 1767, onderp. te Opdorp in 1795 gaat naar Overham als de Abdij afgeschoten wordt; vertrekt naar 't Seminarie van Mechelen, 1797; keert weêr naar Overham, het Seminarie vernietigd zijnde, sterft den 15 August. 1802, als onderpastoor van Aalst.
Anselmus Van Havernaat, geb. te Okeghem, 25 Septemb. 1758, sterft te Okeghem, 29 Mei 1814.
Romanus De Longe, geb. te Dendermonde, 21 Decemb. 1766, wordt pastoor te Vossem, in 1803, sterft er den 14 Juni 1812.
Wolfgangus Bruseau geb. te Lubbeek (bij Leuven), wordt onderp. te Saerlardingen

in 1811, onderp. te Haasdonck, en sterft er den 28 April 1812.
Leander Geerts, geb. te Olmen (Kempen), 14 Maart 1766, wordt biechtvader en predikant in de parochie kerk van St-Catharina te Mechelen, sterft er den 18 April 1844.
Veremundus Daens, geb. te Dendermonde, 31 Aug. 1771, wordt onderp. te Dendermonde in 1811, pastoor te Overboulare 11 Juli 1817, Pastoor te Audeghem in 1818, sterft te Dendermonde den 25 Aug. 1846.
Martinus van de Vondel, geb. te Appels, 13 Juli 1764, wordt Onderp. te Lebbeke in 1808, wordt prepovites te Schoonaerde in 1818 en Pastoor te Opdorp, sterft er den 13 Mei 1832.
Radulphus Hontes, geb. te Houthaelen 11 April 1767, wordt onderpastoor en biechtvader te Houthaelen.
Odilio Lebon, geb. te Gheel 26 Juni 1775, gaat naar 't Mechelsch Seminarie, wordt er biechtvader en in 1805 pastoor van Vlierseele en Massenhoven.
Amandus De Wilde, geb. te Thenis 18 Feb. 1773, sterft te Leuven den 19 Juni 1855.
Agatho Impens, geb. te Schoorisse, 4 April 1748, gaat naar Wavre in 1792, sterft er 13 Septemb. 1803.

2°.

Fulgentius Disclyn, geb. te Brussel, 20 Mei 1744, gaat in 1794 naar Mosam, vvordt Prior Basward, 1796, sterft den 8 Feb. 1804.
Aug. Van Hecke, geb. te Gent, 30 Maart 1725, gaat naar de refuge te Brussel den 31 Mei 1793, sterft er den 29 Juni 1798.
Rochus De Koninck, geboren te Kortrijk, 7 December 1717, gaat 17 Maart in 1777 naar Bornhem, sterft te Ham 9 Juni 1799 x.
Godep. Kieckens, geboren te Aalst, 23 Feb. 1730, gaat naar Bornhem in 1791, sterft te Aalst, 9 Maart 1806 en ligter begraven.
Gregorius De Noose, geb. te Aalst, 29 Sept. 1730, sterft te Afflighem 15 Octob. 1794.
Frans Van den Broeck, geb. te Brussel 8 Juni 1743, wordt onderp. te Wavre 1784, Pastoor 1786, sterft er den 14 Maart 1801.
Maurus Walgrave, geb. te Kortrijk 27 Nov. 1737, wordt onderp. te Opdorp in 1784, Pastoor in 1790, sterft er in 1800. (16 Septemb.)
Emilianus De Rydt, geb. te Grimbergen, 2 Feb. 1755, gaat naar Wavre 1791, sterft als Pastoor van Opdorp 18 Octob. 1818.
Josephus De Grauw, geb. te Mechelen 18

Feb. 1756, gaat naar Wavre 1786, sterft te Mechelen 30 Decemb. 1824.
Norbertus De Vos, geboren te Gent 11 Juni 1759, wordt onderp. te Wavre 1790, geestelijken bestuurder van het Klein St. Peresia te Dendermonde in 1817.
Leodegarius Belet, geboren te Corbeez, 27 Novemb. 1752, gaat naar Wavre 1794, wordt onderp. te Vlierzele 1809, Pastoor te Walve St-Pierre 1811, staat afen wordt onderp. te Audeghem, sterft te Leuven 13 Maart 1832.
Franciscus Wynants, geb. te Zoerle (Kempen) 3 Jan. 1750, gaat naar Wavre in 1788, wordt er Pastoor in 1801, sterft er den 25 Jan. 1836.

Het Kersfeest werdt te Overham met eenvoudige plechtigheid gevierd. Nevens hêt Autaar had de broeder-koster een stalletje opgetimmerd em er in 't lief kindeke Jesus, op strooi en bedekt met arme doekjes, ten toon gesteld. Daar werd het nachtofficie gezongen en had ten 9 uren de Hoogmisplaals, waarin de bewoners van Affligem en eenige geburen tegenwoordig waren.

De eerweerde Abt celebreerde het H. Misoffer, twee Paters assisteerden en Hugo diende met twee broeders. Na het Evangelie

deed de eerweerde Abt eene korte aanspraak; hij sprak van den vrede, welke door geene vervolging kan gestoord worden, van den inwendige vrede; van de vervolgingen door den Heere-Jesus geleden en van de onverslensbare Kroon die de vervolgden hierboven verwacht.

Vervolgden, ja! dat waren ze, die eerweerde mannen, die hun leven in braafheid en weldoen hadden gesleten, en even als hun Meester, hoon en smaad ontvingen.

Toen de eerweerde Abt ophield, zagen de Paters er vromer en moediger uit. Het Misoffer werd voortgezet, en weldra klonk de bel, ten teeken dat de Koning der Martelaren op het Autaar ging dalen.

Hugo zond, geknield, dikke wierookwalmen naar omhoog; de bel klonk nog eens, en 't groote Altaargeheim had plaats; al de aanwezigen bogen diep de hoofden en verheften de harten..... Ach, bidt, ja, bidt vurig beklaagbaren; want u zal nog zooveel lijden ten deele vallen; en 't ergste nog, gij zult, in lang 't geluk niet smaken in de Heilige Geheimen uwen troost te vinden.....

't Heilige Offer was vernieuwd en Kerstdag weldra voorbij; de vrome gemeente leefde in stillen vrede: eenige dagen na Nieuwjaar

stierf Pater Basilius, die reeds meer dan eene halve eeuw het klooster habijt droeg; al zijne Medebroeders stonden rond zijn sterfbed en zagen hem, met een kinderlijken grimlach op de lippen, naar 't eeuwige Vaderland, naar den thuis der brave stervelingen, vertrekken. Niemand weende, was hij de gelukkigste niet? Hugo bewaakte het lijk, doch had dezen keer geene lotgevallen zooals over eenige jaren.

Twee dagen nadien werd het lijk van Pater Basilius in eens gemeene doodkist gesloten, in de Kapel geplaatst, overlezen, met wijwater besproeid en 's avonds, door twee knechten naar Erembodegem gedragen, waar het rechts de Kerkdeur aan de gewijde aarde werdt toevertrouwd. Die ter aerde bestelling had plaats den 22 Januari.

V.
Onze Hugo! Onze Hugo!

OG eenige rustige dagen mocht de vrome kloostergemeente te Overham doorbrengen.

De winter was streng en de Paters leden veel, niettegenstaande de zorgen der baronnes van Overham, wie ze allen als hare kinderen beminde. 't Was den 27 Januari 1796; de Paters hadden, te samen, hun sober noenmaal genomen en waren thans in rekreatie; eenigen wandelden, al koutende, met snellen stap, in de hoven en dreven des kasteels; anderen bleven in de eetzaal, en waren druk bezig met klappen over het verleden, het tegenwoordige en toekomende. Hugo stond

met een oude Pater, boven voor het venster, en nam zijn vermaak in het zien der boomen in 't zilverwit gekleed, der velden die onder eene dikke sneeuwsargie verborgen lagen, en der knappe schooljeugd die, die volop aan 't schaverdijnen, dooreen krioelde.

't Was een heerlijk schouwspel, vooral toen de zon er door kwam en een straal in 't woud schoot; de winternevel vluchtte, de sneeuw blonk van goud, en de vogeltjes, die zoo moeielijk hunnen nooddruft vonden, huppelden nochtans vroolijk van tak tot tak.

Dit schoon wintertooneel verwekte een heldere lach op 't gelaat van den Pater die nevens Hugo voor het venster stond. Hugo, in andere gedachten verslonden, scheen niets te zien van 't geen buiten gebeurde.

- ‘Och! wanneer zal de lieve zon ook eens voor ons door den zwarten Hemel breken?’ zegde de Pater. ‘Wanneer, o God!... maar eilaas! de zwarte wolken worden zwarter en dreigender.’

- ‘Is er dan weêr slecht nieuws, eerweerde?’ vroeg Hugo.

- ‘Stellig niet, maar toch, ik heb een voorgevoel, ik vrees dat ons lijden op verre na niet ten einde is. 't Nieuws uit Frankrijk is allerslechts; de beulen vragen nog altijd

bloed. Als Martelaar sterven is een geluk; maar als vreemdeling ronddolen, verjaagd en opgespoord worden, o dat is een veel wreeder marteldom.'

Hugo sloeg de oogen op het wezen des vromen kloosterlings dat door die benauwde gedachten pijnlijk werd getrokken.

- 'Zijn wille geschiede,' ging de Pater voort, met de hand den Hemel toonende; 'Hij is onze Vader; Zijn wille geschiede;..... Mijn zoon, onthoudt wel wat ik u ga zeggen; 't is een broeder, een vriend die u spreekt, gij zult later.....'
- 'Pater, Pater, zie eens!' riep Hugo.
- 'Wat, wat is er?'
- 'Eene bende soldaten op den steenweg.'
- 'Waar, waar?'
- 'Zie, ginds....'
- 'Inderdaad, 't is zoo! God! wat mag het zijn.... zij naderen, komen naar Overham.... wacht hier, ik loop zien en zal u verwittigen; kan ik niet komen, vlucht in het bosch... voorzichtig...'

En de Pater vloog de kamer uit en was weldra bij den Eerwaarden Abt, die aanstonds al zijne broeders deed verwittigen.....

Hugo bracht angstige oogenblikken door... wat kwamen die soldaten doen?.... hem

opzoeken.... indien hij vluchtte.... misschien is 't maar eene boodschap..... Hugo opent de deur, luistert aandachtig..... hij hoort spreken... 't is de stem van geen der Paters..... nu is het de Eerwaarde Abt die spreekt.... geen twijfel meer, 't zijn soldaten, fransche soldaten.

Hugo opent het venster dat op den vijver geeft... 't is te hoog..... hij hoort voetstappen... ‘In Gods naam!’ roept hij, en maakt zich gereed tot den gevaarlijken sprong.

Nog een oogenblik aarzeling..... Hugo ziet over.

- ‘Hugo! Hugo! wat gaat gij doen? ongelukkige.’
- ‘Wel, Pater, springen; wat blijft er mij anders over!’
- ‘Stil... geen woord... kom af, en doe voorzichtig 't venster toe.’

De Novitie gehoorzaamde.

- ‘Luistert nu, en verlies geen oogenblik; eene bende soldaten is hier aangekomen, met last ons als gevangenen te bewaken,[1] zij zijn met de Eerwaarde Abt en

(1) Dan, zoo schrijft P. Beda Regaus, begon voor ons eene harde gevangenschap. Zelfs mochten wij niet buiten komen om aan onze natuurlijke behoeften te voldoen, dan vergezeld van een soldaat. Die gevangenschap duurde tot de verdrijving der Paterst in begin Februari.

de andere heeren in de voorzaal; langs het venster vluchten kunt gij niet: er blijft maar een redmiddel over.... kom aan, volg mij.'

- 'Maar, indien ik bij u bleef.'

- 'De gehoorzaamheid gaat voor de offerande. Ik moet terugkeeren, anders kreeg men achterdenken. Ga dezen gang ten einde, tot aan den trap, daal hem af, treedt in het kelderke nevens de broeikassen, duwt links op den muur; eene geheime deur zal opengaan en die weg zal u buiten 't kasteel brengen... Nu, broeder, vaarwel.'

En de twee kinderen van den H. Benedictus omhelsden malkander als broeders.

- 'Wie weet zie ik u nog weêr?' zegde Hugo.

- 'Hierboven, zeker en vast.'

Nog een warme handdruk en Hugo ijlde weg, terwijl de Pater zachtjes en zonder van iets te gebaren, beneden ging.

Misschien voor de eerste maal in zijn leven gloeide Hugo's borst van eenen brandenden, schielijken haat. Wat! blies de haatduivel hem in; dit gaat te verre, 't zijn duivels, meer dan duivels.... en dit geschiedt in uw eigen land, door vreemdelingen.... lafaards.... gij zijt geen man.... staat op.... verplettert dit ongedierte... roept uwe landgenooten bijeen...

of ten minste, wreekt u.... een dier zelfs krabt en bijt als het door eene forsige hand wordt neêrgeveld.'

De kloosterling nam gretig die inblazingen op, koesterde ze wellustig.

- 'Zalig, fluisterde eene zachte stem in zijne ooren, zalig die vervolging lijden; de discipel is niet meer dan de leering; het lijden en de kruisen zijn den Koninklijken weg des Heeren; eene Godgewijde hand mag niet moorden, maar zegenen.... bemin uwe broeders.... doe goed aan degenen die u haten.'

Hugo aarzelt.... de zwarte stem laat zich weer hooren.... wraak... lafaard... lafaard... de andere spreekt van den eerwaarden Abt, van de Broeders, die verduldig alles lijden....

Hugo is op het kerkhof te Erembodegem; weinige kruisen zijn ongeschonden gebleven; zij eerbiedigen zelfs de asch onzer ouders niet, blaast de wraakstem hem in; o de monsters!... Daarbinnen woont de God van Liefde en vrede, fluistert de zoete Engel, die Hugo sedert zijne wieg bijgebleven had en beschermd.

Zoo betwisten de booze en de goede geest zich 's jongelings hart; die zielestrijd duurde voort en Hugo dobberde tusschen de overgeving en de wraaakzucht, gelijk een schip dat

door de golven van den Oceaan nu hemelhoog verheft, dan diep in den schoot van het water geploft wordt.

- ‘Mijnheer Hugo!’ roept eene stem.

Hugo kijkt om en merkt een boer die hem nog eens wenkt. Hugo heeft dit wezen reeds gezien, ja.... hij verzamelt zijne gedachten; 't is de boer die de Paters te Overham zoo behulpzaam was.... ja... 't is dien braven man.

- ‘Ha vriend lief, wat geluk van u te zien, hoe gaat het?’

- ‘Goed, dank u, mijnheer, maar zie, 't is hier niet al te pluis; over eenige minuten heb ik soldaten zien voorbij trekken, kom meê ik woon niet verre van hier, en zal u groots nieuws vertellen.’[1]

Hugo stemde toe, volgden den braven man, en hoorde uit zijnen mond, hoe dat eenige dappere Vlamingen, besloten hadden tegen het fransche geboefte te strijden en ze

(1) Wij hebben de volgende nota gevonden in de archieven onzer stad (Jaar 7 der Republiek).
Buitengewone vergadering van den Municipalen Raad, ten 6 ure 's avonds.
In 't kanton Ninove, tegen het klooster Muylhem, vergadert zich eene bende brigands De Raad, die bloeddorstige bende willende vernielen, doet aanstonds een twintigtal dapperen bijeenroepen, die mel den besten geesl bezield, zich bij de militairen voegen; aan hun hoofd zijn Portelange en Caboche; rond een uur van den morgend zullen zij zich naar Liedekerke bosch begeven.
80 gewapende boeren zijn op de gemeente Denderleeuw.

van den vaderlandschen grond te verdrijven, De boer wist te zeggen waar de vergaderplaats was, in de bosschen van Liedekerke, hoe sterk de dapperen reeds waren en welke plannen zij in 't hoofd hadden; hij zelf had hem eenige wapens en buskruit bezorgd.

Hugo's besluit was genomen; hij ondervroeg naar den weg, nam met der haast eenig voedsel en vertrok als de avondschemering zich over de aarde begon te verspreiden.... Wraak! wraak! bromde het in zijn hart; wij zullen de monsters verpletteren of ten minste met ons bloed de schande uitwisschen van dit vreemd ongedierte hier doenvrij te laten.

Driftig stapte hij vooruit; reeds droomende van edelmoedige zelfsopofferingen en glorierijke overwinningen, van verdrijving der Franschen en vrijmaking van 't Vaderland; want Hugo had te Erembodegem vernomen dat men elders ook het hoofd opstak en zich door de monsters niet straffeloos liet op 't hart trappen; dat er in Antwerpen reeds duizenden en duizenden met het wapen in de vuist, strijdens gereed stonden. Och, alle gedacht van afzonderlijke wraak was verdwenen, Hugo ging strijden voor zijn geloof, voor zijn Vaderland.

De koude was bijtende en een scherpe wind joeg ijzige sneeuwvlokjes in het aangezicht; de velden lagen bedekt onder een uitgestrekt doodlaken; de roofvogels zochten eene schuilplaats voor den nacht, en de landlieden staken hun hoofd naar buiten om te zien of heg en deur wel gesloten waren, stal en kelder wel gedekt en gingen dan bij den haard zitten, de ongelukkigen beklagende die, bij zoo een weêr, buiten liepen.

Hugo voelde bijna de koude niet, zoo driftig stapte hij voort, zoo warm bruischte hem 't bloed in de aderen. Voor hem lag een uitgestrekt bosch; was 't daar de vergaderplaats? waaischijnlijk ja, want de jongeling had juist den hem aangewezen weg gevolgd; hij bleef staan; geen levende ziel te zien; hij gaat voort; slaat een voet wegeltje in dat links van 't bosch loopt, en bemerkt in eene kleine daling een boerenhuisje; hij nadert, 't is eene herberg, hij ziet langs de venster in huis.... een lampke staat op de schouw te rooken, niemand is in de woning; de deur is vast. Hugo klopt de sneeuwklompen van zijne schoenen en tokt redelijk hard op de deur.

Niemand komt; geen antwoord.

De Novitie wacht eenige oogenblikken, gaat dan een weinig van de deur, naar de

venster der nevenkamer, legt zijne oor tegen de venster en luistert aandachtig; ja, er is volk in huis, niet in die kamer, maar in eene andere verder, hij hoort eene stem.... nog eene;... eene derde.... zij spreken driftig.... hij hoort de woorden.... verlossing.... vaderland; allen zwijgen en een hunner leest een brief.... de lezing duurt redelijk lang.... Ha, nu dat alles zoo stil is, kan Hugo verstaan. *Moed, broederen, wordt er gelezen, wij hebben deze week eene groote overwinning behaald, de vijand vlucht; wij hebben wapens en voorraad; vereenigt u, komt bij ons; de algemeene vergaderplaats is te...* eene felle windvlaag joeg klagende over het bosch en belette Hugo verder te hooren, die verstoord uitriep: *o die rakker van een wind*. Men juicht binnen; men zingt en klapt met de handen.

Hugo gaat naar de deur en klopt geweldiger:

Groote beweging binnen huis; gerucht van personen die heên en weêr gaan; de voetstappen naderen; eene stem roept:

- 'Wie daar?'
- '*Redding en vrijheid*, doe gerust open.'

Een grendel wordt weggeschoven, de deur geopend en Hugo binnen geleid. In

eene kamer, verlicht door twee groote lampen, zaten een veertigtal boeren, meest allen jonkheden, verward ondereen; in de hoeken stonden wapens, oude geweêren, beroestesabels uit den patriottentijd, met ijzer beslagene stokken, zelfs rieken en gaffels.

Eenige oogenblikken stilte; elkers oogen waren op Hugo gevestigd die, van zijnen kant, rondkeek of hij niemand der aanwezigen herkende.

- 't Is Broeder Hugo!' riep er eenen uit; Broeder Hugo! ging het van mond tot mond.

- 'Ja, ging de eerste voort; ik heb hem dikwijls te Afflighem gezien.'

- 'Ja, vrienden en broeders, sprak de Novitie; 't is Hugo, een kind van den H. Benedictus, uit zijn klooster verjaagd, dat u komt helpen om het vreemd ongedierte van den Vadergrond te verdrijven....

Meer kon hij niet zeggen; men omringde hem, drukte hem de hand, deed hem duizende bedankingen, duizende vragen, dit tooneel scheen niet te zullen ophouden, toen een reeds bejaarde man stilte bevool en volgenderwijze sprak:

- 'Vrienden! broeders, gij ziet het; de Voorzienigheid zendt ons reeds eene eerste

hulp. Moed dus en volharding. Er is hierboven eene machtige Hand die ons beschermt. Doch, de oogenblikken zijn kostelijk. Wat gaan wij doen? Ons getal is te klein om iets te kunnen ondernemen. Waren wij slechts met honderd.... maar veertig; waar zijn de Vlamingen? Zijn 't lafaards geworden?'

- 'Neen, riep een kloeke jongeling uit, neen, donders niet; er zijn er met duizenden die zullen opstaan om de wangedrochten te verpletteren, zoohaast het teeken gegeven wordt.'

- 'Laat ons naar Aelst trekken, en onbevreesd de schurken aan 't lijf vallen, onderbrak een andere; laat ons de stormklok luiden; waarom zouden wij vreezen.'

- 'Te Ninove krioelt het van refraktairen, zei een derde; hadden wij maar wapens.'

Hugo deed teeken dat hij spreken wilde; allen zwegen:

- 'Mannen en vrienden, zei de Novitie, de hand ten Hemel verheffende; ik mag u verzekeren dat het mij aan geen moed ontbreekt; ik acht mijn leven niets als het kan bijbrengen tot de verlossing des Vaderlands; indien ik slechts mijn hart raadpleegde, ik zou u zeggen van onbeschroomd vooruit te

snellen Aelst te overweldigen, alarm te kleppen, de verdrukkers aan te randen en de verdrukten het wapen in de vuist te geven. Maar, geloof wij, dit ware vermetel een bloed verkwisten dat God ons eens duur zal afvragen. Wij moeten ook, om te gelukken, met kalmte en wijsheid vooruitgaan.'

- 'Ja, ja, wel gezegd, riep het grootste getal.'

- 'Mij dunkt dat wij een keus moeten doen tusschen het volgende: ofwel naar 't antwerpsch trekken, om ons met het leger der patriotten te vereenigen; of wel uiteen gaan, den eenen hier den anderen daar, en al onze krachten inspannen om mannen bij te winnen. Nu kunnen wij niets doen; eens dat wij talrijker zullen zijn en wel gewapend, hebben wij groote kans van te gelukken.'

Dit laatste voorstel werd algemeen goedgekeurd.

- 'Welaan dan! zetten wij ons met moed aan 't werk. Dat de grootheid der zaak en de gegrondde hoop op goeden uitslag onze zielen tot de werkzaamste edelmoedigheid verheffen. O, ik zie reeds gansch Vlaanderen onder onze bannier geschaard; ik zie al de verdrukten het hoofd oprechten, en de

trotsche vreemdeling vol schaamte den Vaderlandschen grond verlaten dien hij zoo roekeloos durft bezoedelen.... Mannen en broeders, denkt dat het leven niets is tegen over de plicht die ons noopt Godsdienst en Vaderland te verdedigen; denkt aan uwe voorouders die de vlaamsche vlag op de muren van Jerusalem plantten; denkt aan uwe Vaderen die als leeuwen voor Geloof en Vrijheid streden; die zielen dier helden lachen ons toe, moedigen ons aan, beschermen ons en zullen ons ten zegepraal geleiden; denkt....'

Ah, er wordt met geweld op de deur geklopt, Hemel! wat mag 't zijn! men loopt zien; een jongeling treedt binnen; angst, schrik en aandoening staan op zijn gelaat te lezen.

- 'Karel, wat is er? hebt ge iets bemerkt?' vraagt men.
- 'De Franschen! de Franschen!'
- 'Waar, is 't wel zeker?'
- 'Luistert, vrienden, wij zijn verraden; eene talrijke bende Franschen komt af; zij zijn reeds te Teralphene.'
- 'Met hoevelen zijn zij?'
- 'Met hoevelen? 'k geloove met honderden.'

- ‘Wij zullen ze hier afwachten!’ riep Tist, den maalderszoon.

- ‘Wij verpletteren en vermorzelen ze tot den laatsten man!’ riep Dries den rossen, zijne vuist uitstekende.

- ‘Laat ons gaan,’ riep een derde; eenigen vlogen naar den hoek en hadden reeds hun wapen in de hand, als de aanleider naar de deur snelde, er den sleutel aftrok en met eene gebiedende stem zegde:

- ‘De lichten uit, en niemand buiten;... mannen, hoort, ik wil met eigene oogen gaan zien wat er van is; binnen eenige minuten ben ik terug; wees kalm en dat niemand het huis verlate!’

De lampen werden uitgeblazen en er volgden eenige oogenblikken van plechtige stilte en nare duisternis; buiten joelde de wind, en in den haard kraakte het hout. Boven, in de lucht, bedekten de Engelen de aarde met hunne sneeuwwitte veders, opdat de Almogende de schelmstukken niet zien zou, door zijne ontaarde kinderen gepleegd; beneden, in de afgronden, juichtten de hellegeesten met uitzinnige vreugde en Satan, den voet op het kruis, den vloek op de lippen, gaf zijne trotsche bevelen. Zoo stond hij bij den val onzer eerste ouders; zoo, toen Luther zijn

kettersch venijn op het aardrijk goot! zoo, toen Voltaire, met zijn sarcatische spotlach, de goddeloosheid verspreidde!

- ‘Daar! ik ben gereed, dat ze komen!’ riep rossen Dries, die al tastende zijn wapen was gaan zoeken.

Hij ging naar den haard en toonde een breed slachtmes dat vreeselijk in 't vuur weêrflikkerde.

- ‘Stil! riep Tist; hoor ik niets?’

- ‘Bah, 't is den wakershond!... gij zult ze zien vallen, ging Dries voort, die leelijke franschen; voor mijn deel neem ik er een dozijn, op zijn minste!’

- ‘Ik zeg dat er buiten gerucht is....’

Inderdaad, men hoorde 't scherp gesis eener pistoolscheut, allen sprongen op, liepen over en weêr, deze naar de deur; gene naar de wapens; Hugo had een oud geweêr in handen gekregen.

De deur vloog open en eene vriendenstem riep:

- ‘Gauw! den huize uit! wij zijn verraden! nog eenige minuten en de Franschen zijn hier! elk zijn wapen meêgenomen en gehandeld volgens afspraak! geen moed verloren! de verzamelplaats voor morgen avond

is te Muylem[1]. Hugo, langs hier.’

Op een, twee, drij was dit bevel uitgevoerd; al de mannen hadden hun wapen, en waren op vlucht, de eenen in het bosch, de anderen naar de naburige gemeenten.

.....

De nacht is voorbij; 't zwijgende gestarnte is weg en de zon zendt van verre, door bergen van sneeuw en ijs, haar licht op het aardrijk; er heerscht een strenge koude. Tante Fina's meid heeft hare vensters opengezet, en staat daar met eenen gebuur een morgendpraatje te doen; buiten hen is er weinig volk op straat, ginder zit de arme vrouw, die het oogenblik bespiedt van 't openslaan der deuren, om den asschepot te vragen; wat verder loopen, op een drafken, kinderen met brood of winkelwaren.

Zoo levendig en blij als de zomermorgenden zijn, zoo doodsch en droef zijn die van den winter.

Wat mag Marjanne, 't mensch, daar te vertellen hebben? hare handen tintelen van de koude, en toch, ze blijft staan; 't moet groot nieuws zijn. Gaan wij wat dichter bij; 't is den gebuur die spreekt:

- ‘En gij wist daar nog niets van?’

(1) Dit gehucht lag dan te midden van Liedekerke's bosch.

- ‘'t Eerste woord niet, mijnheer Sis; wat zouden wij weten; 'k en ga nergens; ware ik mansmensch om naar de herberg te gaan; maar met dezen troebelen tijd is 't best 't huis te blijven.... Dat is toch groot nieuws dat gij daar vertelt.’

- ‘'k Geloove 't wel; 'k weet het van goederhand; gisteren is Caboche met Portelange en de gewapende macht de Zoutstraatpoort uitgetrokken; en zeer laat in den avond zijn de municipalen nog eens in 't stadhuis bijeengekomen; 'k zal strak wel weten wat er beslist is.’

- ‘Doe dit, mijnheer Sis.’

- ‘Zonder fout zal ik het weten.’

- ‘En gij zegt dat de boeren voor goed beginnen gaan op te staan?’

- ‘Ja, Marjanne.’

- ‘Dat zij met duizenden zijn en geweeren hebben en kanons; dat er reeds velen in de stad verborgen zitten, om allen gelijk op de Franschen te vallen?’

- ‘Ja, dat is altemaal de echte waarheid.’ - ‘Dat het Onzen Lieven Heer toch beliefde dat die krawatten van Jacobijnen uit ons land worden gejaagd. Gij zoudt een vreugde zien, mijnheer Sis.’

- ‘Dat zegde wel, Marjanne, gij zoudt Gildentop en Caboche met hunnen aanhang 'nen post zien pakken.’

- ‘En 't ware maar verdiend brood; want zij hebben al iets uitgezet. Mijnheer Sis, 'k zal in den morgend eens binnenspringen, zulle; tracht het nieuws te weten; 'k loop algauw alles aan mijn jufvrouw zeggen.’

- ‘Goed, als 't u belieft.’

En daarmeê trok mijnheer Sis naar zijnen kruidenierswinkel, en Marjanne vloog als een weêrlicht binnen huis.

Wij zullen 't braaf mensch maar volgen. Zie, daar, in de keuken, zit onze oude kennis, tante Fina; altijd 't zelfde goedaardig en lief wezen, ondanks de rimpelen die de tijd, als sabelslagen, er op heeft gelegd. Zij is juist bezig met in haren kerkboek te lezen, de litanie der H. Moeder Anna, het was Dinsdag.

- ‘Jufvrouw,’ zegt Marjanne.

- ‘Hewel, kind, is er weêr nieuws, en tante legt haren boek op den schoot, den bril er in om te weten waar zij was. Hewel?’

- ‘Nieuws! ik geloof het wel; de boeren van hier omtrent staan op tegen de Jacobijnen; ze zijn al met duizenden en duizenden;

zij gaan ons verlossen van die schelmen van Jacobijnen.'

- 'En van wie hebt gij dit gehoord?'

- 'Van onzen gebuur Sis, die zeide het van goed paart te weten. Gisteren avond is Caboche aan 't hoofd der gewapende macht, uit de stad getrokken om tegen die boeren te vechten. Maar ze zullen hem Cabochen. Ze zullen....'

- 'Marjanne, matig u, kind; als dit nieuws waar is, dan is het goed. Mocht Ons-Heer hen bijstaan! Mochten wij weêr de kerken zien openen!'

Dit gedacht alleen trok tranen uit de oogen der brave vrouw. De kerken open! weêr de blijde klokken hooren! 's Zondags met al het volk kerkwaarts trekken, o, dat was de hemel op aarde! Men gevoelt de waarde dier zaken slechts dan als men ze eens heeft gemist.

Tante Fina dronk koffij met Marjanne, die op heete kolen het huiswerk deed, van tijd tot tijd naar de horlogie kijkende.

- 'En Hugo, waar mag hij zijn, zuchtte de tante; de Paters zijn te Overham weg, en de arme jongen is niet te zien.'

- ''t Zou mij niet verwonderen, Juf-

vrouw, dat hij bij de boeren was die ons gaan verlossen.'

- 'Dat God hem dan beware?... Marjanne, zwijg nu een weinig, ik ga mijn litanie aflezen.'

- 'Ja, ja 'k zal ook een gebed doen, voor de boeren die oos gaan verlossen.'

En beiden zwegen stil.... Tante Fina bad met veel devotie, en Marjanne ging, na alles van tafel in de schapraai gedaan te hebben, de stoof gekuist en den vloer geveegd, naar boven het eene en andere in orde brengen.

Ten half tien was zij weêr. Tante zat aan haren naad.

- 'Wil ik nu eens gaan zien, Jufvrouw?'

- 'Ja, Marjanne, maar brengt koffij en rijst mede.'

En de meid trok op.

Mijnheer Sis stond in zijnen specerijwinkel bezig met eenige personen te bestellen; ernstig als een rechter, hield hij met de rechter hand de weegschaal omhoog, ten einde in geweten te vonnissen of de klant te veel of te weinig koffijboontjes had, en *stante pede* met de linker hand, het vonnis uit te voeren; de oogen van Mijnheer Sis waren gevestigd nu eens op de schaal, dan

op den toog om te zien of alles daar in regel was, juist geteld, goede gangbare munt, of naar de klanten om te zien welke eerst moesten geriefd worden. En al dit werk belette Mijnheer Sis niet gedurig te tateren, de heengaande een *wel bedankt, als 't u nog zal believen*, achterna te roepen, de inkomende *goeden dag, hoe is 't? goed?* tegen te roepen, en met de voorden toog staanden een woordeke over 't nieuws van den dag te wisselen.

Zij waren juist bezig over de Jacobijnen en Boeren als Marjanne haren intreê deed.

- ‘'k Wenschtte wel voor een hesp dat zij wonnen’, zegde een oud vrouwtje.

- ‘Uust’, deed Mijnheer Sis, niet te luid, want ge weet, de straten loopen dik van spioenen, en 'k sta al genoeg in de haat van die leelijke mannen.... Dag Marjanne, hoe is 't mensch? en met de Jufvrouw? goed; slechte tijd, he! en een recht honden weêr... Trientje, bedankt, als 't u believen zal; gaat 't halven van de straat; want 't is gladdig... Dokatje, honderd keeren bedankt zulle, ge moet van tijd tot tijd eens inkomen, niet exprès om te koopen... Allons, moed, 't zal wel gaan, de schelmen zullen een ranseling krijgen..... Ha, daar is Baptist... maar,

zwijg eens, hoor ik daar de bel niet... ja... en wat mag 't zijn?.. en Mijnheer Sis liet toog toog, en schaal schaal, en ging zich met het oor tegen de venster leggen om te hooren wat er ging uitgebeld worden.'

Buiten stond een heel troepje volk rond drij Jacobijnen, een dezer had een papier in de hand en begon met luide stem te lezen:

'De Municipaliteit der stad Aalst laat aan de Burgers weten als dat de bloeddorstige benden die tegen de wetten der Fransche Republiek opstaan, pogingen doen om Aalst in rumoer en troebel te brengen; zelfs zijn zij zoo verre in boosaardigheid gevorderd dat zij hier ter stede mannen hebben verborgen; de Municipaliteit heeft de strengste maatregels genomen tegen die brigands; ook verwittigen zij de inwoners dat niemand na de aftochtklok in de herbergen mag blijven, noch 's avonds uitgaan zonder licht, op boete van drij dagen te moeten arbeiden of drij dagen gevang te ondergaan.

Eenieder make het ruchtbaar; heil en broederlijkheid.[1]'

(1) Getrokken uit de Stads-archieven.

- ‘'t Gaat er spannen, zegde Mijnheer Sis weêr naar zijne schaal gaande.’

- ‘Brigands, durven zij zeggen,’ ging mijnheer Sis, voort. ‘Wie zijn de ware brigands?’ (En Sis keek wel rond om te zien of er geen Jacobijnsgezinden in zijnen winkel waren); ‘zijn 't de krawaten niet die ons hier met krot en mot komen opeten.’

- ‘Die onze kerken sluiten,’ onderbrak Marjanne.

- ‘Die gedurig met de hand in onzen zak zitten,’ zegde eene andere.

- ‘Die ons niet meer vrij laten in onze huizen,’ riep mijnheer Sis.

- ‘Ja,’ zegde de tweede, ‘gelijk het gisteren nog gebeurd is bij M. Jacques in de Zoutstraat.’

- ‘Wat is daarvan?’ vroeg Marjanne.

- ‘Weet gij dat nog niet? de Municipalen hebben in het huis van dien burger de zegels doen leggen, omdat zijnen Joseph, die soldaat moest worden, het land is uitgevlucht.’

- ‘Wat kan hij daar aan doen?’ vroeg Marjanne.

- ‘Ja,’ antwoordde mijnheer Sis, ‘dat trekken die duivels zich niet aan; gij weet nog wel hoe zij Arents behandeld hebben, die

verdacht was van priesters in zijn huis verborgen te hebben.'[1]

- 'En Van der Snickt bij wien men zegde een priester verdoken te zijn!'
- 'Wat hebben de schelmen daar gedaan?' vroeg Marjanne.
- 'Zij zijn daar met twaalven 's nachts ingevallen en hebben alles van den kelder tot den zolder, doorsnuffeld; zij vloekten als ketters en dronken als tempeliers, tot 's morgends vroeg; als de kerk openklepte, dan...'

(1) Al die feiten zijn echt; de ouders waren, niet lijf en goed, voor hunne kinderen verantwoordelijk; gelijk blijkt uit eene proklamatie van 18 Frimaire jaar 7, welke luidt als volgt:

De Municipaliteit van het kanton Aelst aan de lotelingen der 1ste klas.
Lotelingen.
De bijzondere kommissaris, door de Administratie van hel departement der Schelde benoemd, is in onze stad aangekomen. Hij is gelast aanstonds naar den depôt van Gent te doen vertrekken, al degenen die de wet tot verdediging van 't Vaderland heeft geroepen. Wij twijfelen geenszins of gij zult u dezen keer haasten onze uitnoodiging te beantwoorden; wij verwittigen u dat al degenen die zich binnen de 24 uren aan den sekretaris dezes kantons niet vertoond hebben om hun reispas te ontvangen en zich aanstonds op weg naar Gent te begeven, door de militaire macht zullen aangehouden worden. De voornoemde Administratie beveelt aan den Kommissaris dezer gemeente, van in elk huis waar lotelingen zijn die tegen de wet opstaan, tot 4 mannen te plaatsen, aan ieder van welke de onwilligen, boven kost en woonst, twee franken daags zullen moeten betalen. Wij vleiën ons met de hoop, Burgers, dat gij aan uwe ouders de onaangenaamheden en vervolgingen zult sparen aan welke uwe lichtzinnigheid ze zou blootstellen, en wij denken het niet noodigde Ouders te verwittigen dal zij persoonlijk verantwoordelijk zijn voor hunne kinderen welke, den 10 Nivose aanstaande, op den lijst der uitwijkelingen zullen gebracht worden indien zij zich naar den depôt van Gent niet begeven.
Wij groeten u
Van Boterdael, meijer, G. De Clercq, adjunkt.

- ‘Gij vergeet dat de kerk gesloten is.’

- ‘Ik zeg dit maar bij manier van spreken; als de kerk openklepte, dan...’

Een heerenknecht kwam binnen; Sis bezag Marjanne; Marjanne Threes, die eensklaps ophield als hadde de bliksem hare tong geraakt

- ‘'k Zal blij zijn als wij aan den zomer zullen liggen,’ zeî mijnheer Sis.’ Dag Dries; hoe is 't vriend? wat zal er u believen?.... ‘Ge gaat al, Marjanne, allo, de complimenten aan de meesteres en bedankt zulle, ten uwen dienste; tot den naasten keer.’

- ‘Waarom moet die luistervink, die leelijke spie, nu juist binnenkomen?’ mompelde Marjanne toen zij op straat was ‘als ik dien vent zie, vrees ik altijd een ongeluk.. Juffrouw zal mij reeds verwachten.... Dat ik iets wist van onzen Hugo!... dat jong goed! altijd hun goesting; en wij ouke's worden in den hoek gesteken.... hadde hij liever thuis gebleven, in plaats van naar Overham te trekken... God weet is hij tegenwoordig niet aan 't vechten?’

- ‘Hewel, Marjanne kind, wat nieuws weet ge?’ vroeg Tante Fina.

En de meid begon met volle monden af te

geven al 't geen zij gehoord en gezien had, en voegde er hare bijtende bemerkingen en uitroepingen bij.

De dag ging voorbij zonder verder groot nieuws. Mijnheer Sis kwam eens binnen gesprongen om te zeggen dat de Patriotten de Jacobijnen hadden in stukken gekapt; ze waren nog altijd razend aan 't vechten en alle minuten konden ze de stad binnen komen. Threes, de schuurster, kwam met ander nieuws: Dries, een jacobijnsch gezinde herbergier, had in zijn herberg verteld dat van al de Brigands geen dozijn meer overbleven, dat de sneeuwvelden bedekt lagen met lijken; dat Caboche wonderen had gedaan.

Rond den noen kwam de stadsuitroeper nog eens weêr, met een besluit der Municipaliteit dat aan al de burgers beval, binnen de vier- en twintig uren, al hunne wapens in te leveren; geweeren, pistolen, sabels, baijonnetten, enz., op eene boet en andere straffen.

Mijnheer Sis verstond hieruit dat de Jacobijnen aan 't verlies waren; waarom zouden zij anders wapens vragen, zegde hij.. En onze wapens leveren! zoo dom niet; liever onze sabels scherpen en zien of de geweêren wel in orde zijn, want we zullen ze gaan noodig hebben. We zullen dit ras

zoo fijn kappen als frikadellen. En tot teeken der waarheid, stak Mijnheer Sis het mes omhoog waarmeê hij bezig was om 10 cents hollandschen kaas te bestellen.

Saperlot! dat is 'nen held, die mijnheer Sis! hoor ik rond mij zeggen... Ja maar, hoort eens verder wat mijnheer Sis tot zijne vrouw zegt die hem beknobbelt omdat hij de Jacobijnen te zeer aanrandt: Siske lief, zegt ze, uwe stoutmoedigheid zal u nog in 't kot brengen.

Sis was naar boven geweest en had in de hand een grooten beroesten sabel, waarmee zijn vader in den Patriottentijd wel honderd Oostenrijksche koppen had afgeslagen, altijd volgens 't zeggen van Sis. Zijne vrouw hem zoo ziende afkomen, sloeg de handen omhoog en riep biddende:

- ‘Heere der heeren! Jeemenissen! Sis, wat gaat ge doen? Neen neen, ge zult naar Liedekerke bosch niet gaan: neen ik zal toonen wie hier meester is; en uw huishouden! en uwen winkel! en als ge eens geblesseerd 't huis komt, wat zullen we dan doen.. Siske lief, ge ziet mij niet meer geerne, dat is zeker.’

- ‘Toe sloor, maak zooveel beslag niet, doe 'nen keer uwen mantel aan.’

- ‘En waarom dat? om te gaan meê vechten? Wordt gij zot?’

- ‘Luistert vrouw, en doe wat ik zeg: steek uwen mantel aan en draag eens stillekens, zonder dat het iemand weet, dezen sabel naar 't Landhuis; anders komen ze hier huiszoeking doen; want alleman in de stad weet dat dit wapen hier in huis is.’

- ‘Ha, als 't daarvoor is, geef maar hier; 't zal dit leelijk ding algauw wegdragen.’

Sis zag met spijtige oogen dit stuk, waar hij zoo veel roem op droeg achterna, en ging dan weêr achter zijnen toog den held vertoonen, met zijn kaasmes dreigen en de Jacobijnen naar alle duivels verwenschen.

In den achternoen liep heel de stad overeen; verschillig met elkander in strijd zijnde nieuws werd rondgestrooid; nu eens wonnen de Jacobijnen dan de Brigands; op de groote Markt was een persoon die al te luide voor de laatste sprak, in den bak gesteken; de Jacobijnen waren bijeengeroepen voor 's avonds ten 8 ure; de Municipalen waren bevreesd; Caboche was neêrgesabeld; zijne bende, op de vlucht, ging naar Aalst terug keeren om wraak te nemen.... wat was nu de waarheid? nooit had men in de goede

stad Aalst zoo veel, zoo driftig gesproken; de stoutste gingen op de markt staan; de anderen bleven in hunne straat of binnen huis.

Rond vier uren had een boerenjongen, die van Erembodegem kwam, 't gerucht verspreid dat de soldaten gingen komen; hoop, schrik, blijdschap, droefheid namen beurtelings bezit van de herten der brave burgers... ze komen, ze zijn daar! riep men... Inderdaad, 't was zoo. Tante Fina en Marjanne stonden juist voor de venster... Caboche, Portelange en de andere Jacobijnen gingen juichend vooruit! Helaas! dit gejuich viel als ziedende olie op de harten der Aalstenaars; daarna kwamen de gendarmen; ei! zie, zij hebben gevangenen bij zich; ja!.... die jongens zien er droef uit; voor het huis van tante Fina heft een der gevangenen het hoofd naar omhoog:

- ‘Och, God! roept Marjanne, 't is onzen Hugo!’

- ‘Onzen Hugo!’ kermt tante Fina; ‘onzen Hugo! arme jongen! onzen Hugo!’ en 't braaf mensch viel van haar zelven.

VI.
Municipalen en Jacobijnen.

ET slaat vijf ure op den stadhuistoren van Aalst.

Op de Groote Markt staan, hier en daar, hoopjes volk bezig met in stilte te klappen; van alle kanten komen arbeiders, schoolknapen en straatjongens toegeloopen... Wat mag er te doen zijn? Weêr nieuwe afpersingen? Een kommissaris die aangekomen is? eene proklamatie der Municipaliteit?... Zie, hoe die personen daar, aan den Grauwen Steen, aandachtig staan te luisteren; misschien is daar iemand die 't fijne van de mis weet, laat ons wat naderen.

- ‘En nu gaat de guillotien komen,’

roept hij. ‘Vivan de republiek! Ha, ze meenden dat het reeds gedaan was; zij spraken reeds van de kerken te openen, de priesters terug te roepen; wie zullen ze terugroepen!’ En de Jacobijnsgezinde kerel wierp vlammende blikken naar de omstaanders. ‘Aan ons de zege!’ ging hij spottend voort; ‘de brigands zitten achter de grendels! Zij zeggen dat er een pater of broeder of wat weet ik, bij is. Deze zal wel een voet kleiner gemaakt worden, of de duivel zal de keers houden!’

Eenige burgers gingen met verachting heên, anderen konden nauwelijks hunne verontweerdiging bedwingen en wierpen vurige blikken naar den pronkhans, die voortging met allerlei dreigende gebaren te maken.

Aan den hoek van 't stadhuis stonden twee burgers, die schenen te twisten.

- ‘Vriend,’ bad de eene, om de liefde van den Heer, doe dit niet.’
- ‘'k Zou 't mij eeuwig verwijten; kom, laat mij gaan; zijn er veel lafaards, ik wil ten minste tonen dat ik nog een hart in 't lijf heb.’
- ‘En juist op de markt!’
- ‘'t Is gelijk waar.’
- ‘Zoudt gij geern in den bak vliegen?

Ziet gij niet dat hij exprès uitvalt om onze gramschap te verwekken.'

- 'Schande! schande! laffe uitvluchtsels; toe, laat mij los;' en met eene kracht, ige beweging geraakte hij uit zijne handen en vloog naar den Jacobijn, die nog altijd met dezelfde razernij aan den gang was

- 'Hewel, kerel; zal 't u gaan believen uit te scheiden? Foei! gij moest u schamen onder treffelijke menschen te komen! En gij spreekt op de priesters? Zeg eens, waar zoudt gij tegenwoordig zijn zonder de priesters? En wie onderhoudt nu nog uwe arme moeder, lap dat gij zijt? Gij moest.....'

- ''t Is open.... kom... haast u... Pier, Sis, Wannes, gaat gij meê? riep men van alle kanten... Zie... Boterdael is daar al... en kommissaris Rymhout... en de municipalen Clercq, Van Assche en Gildentops.... seffens komen wij te laat.....'

En al 't volk stroomde het stadhuis binnen, naar boven, op de zaal van de muinicipaliteit. Zie, ze zitten daar, de mannen die zich zelven hebben aan 't hoofd der stad gesteld; ze zitten op de plaats, op de zetels waar zoo menige treffelijke burgers hunne vaderstad met eere hebben gediend... Zij hebben de wettig gekozenen verjaagd en dezes huis door 't

gepeupel doen leegplunderen.. Zie, de sekretaris slaat het verslagboek open; op dit boek staan reeds zwarte, ravenzwarte akten, eeuwige schande dier ellendelingen! Akten van dwingelandy, van afpersing, van heiligschending! Wij hebben met schaamterood wezen en van spijt ineengekrompen hart die boeken doorbladerd.... De sekretaris leest het verslag der laatste zitting, in welke maatregelen genomen werden tegen de zoogenaamde brigands, tegen de ongewillige burgers, die priesters verdoken, die weigerden den decadi(1) te vieren tegen de jonkheden die voor de vijanden van hun Geloof en vaderland de wapens niet wilden opnemen. Dit verslag is in franschen opgeblazen en spottenden stijl, op meesterachtigen toon afgegeven. Zie Boterdaal staat recht en kondigt met fierheid aan dat de brigands dezen nacht in het bosch van Liedekerke verslagen zijn geweest, en de vijanden der Republiek nog eens vernederd.

(1) Dit laatste besluit was in dezer voege opgesteld: ‘De Administratie Municipale van het kanton Aelst, voorkomt nog eens hare ingezetenen dat elkeen van hun, ingevolge de ordonnantie voorafgaandelyk geëemaneerd, gehouden is op elken decadi ten synen voorgevel eene behoorlyke drykleurige vlagge uit te hangen; deze vlagge of vaendel moet ten minste eenen voet vierkant hebben van de dry behoorlyke koleuren en op eene sichtbare en behoorlijke plaetse uitgehangen worden op de 1° of 2° statie, die welke in 't vervolg in foute sullen blyven, sullen ingevolge de wet gestraft en vervolgd worden.

Straks, zegt Van Boterdael, gaan de heldhaftige strijders in deze zaal komen; ik verklaar dat zij wel verdiend hebben van 't Vaderland.

De Municipalen en Jacobijnen die de eerste plaatsen bekleeden, roepen geestdriftig: *Vive la République! Vive Caboche!*... De zijdeur gaat open, en daar komen de helden. Welke afschuwelijke wezens! Uit de krochten der hel zouden er geene andere komen! Zij grijnslachen gelijk duivels die eene ziel in den afgrond slepen gelijk tiegers die het bloed eener prooi hebben uitgezogen. Wat gedruisch in de zaal; men roept, men juicht, men zingt, men steekt de armen omhoog; Van Boterdael verlaat zijne plaats en geeft de *accolade fraternelle* aan Caboche en Mulier, onder de toejuichingen der Jacobijnen; Caboche bedankt de Municipaliteit; deze stemt hem bedankingen, noemt hem op staanden voet grooten Sasmeester(1), stelt zijnen naam en die zijner medegezellen op het verslag der zitting, om ze tot bij de verste nakomelingen in eere (?) te houden. 't Is een gejuich, een bravo-geroep dat de zaal doet dreunen en de zielen der deftige burgers openscheuren. Eindelijk kondigt

(1) Caboche was Sasmeester benoemd in vervanging van Arige De Ries, en Mulier, onderopzichter der bosschen.

Van Boterdael aan dat de zitting geheven is; de booze klik roept nog eens: *Vive la République! Vive la liberté!* en verlaat juichend en zingend het stadhuis.

Caboche en zijne medegezellen trekken de Markt en Veemarkt over en gaan achter de Karmelieten, in eene herberg, de vergaderplaats der Jacobijnen. En boven, in de lucht, vladderen de hellegeesten, en een afgrijselijke grijnslach plooit het vreeselijk gelaat van Satan die spreekt: ‘Gaat, lieve hellegeesten; gaat, bezielt onze mannen; geeft hen middelen om 't geloof uit de zielen te rukken, om de leer van onzen Voltaire tot in de hut der een voudig en te doen doordringen. Gaat!’

En de zwarte duivels vladderen in de lucht, zij laten zich op het voormelde huis neêrvallen, zij nemen plaats achter de Jacobijnen; zij blazen hun het helsche gift in den mond, neus en ooren.

Ziet ge ze daar zitten, die Jacobijnen..... Doch eerst zullen we de zaal eens bezichtigen.

't Eerste wat onze oogen treft, is het spreekgestoelte, hier of daar in eene kerk gestolen; eene lange roode muts bedekt het kruis; 't is nu een wezenlijk lastergestoelte geworden; in eenen hoek der zaal liggen allerlei priester- en outaarkleederen verzwart

en vuil ondereen; want de schelmen hadden de gewoonte op het einde hunner slemperijen de kerkelijke plechtigheden spottenderwijze na te bootsen, gelijk de Geuzen in de 16e eeuw deden, en de Vrijmaçons op onze dagen nog doen; op eene tafel, tegen den muur, liggen allerlei wapens, stokken, degens, geweeren, dolken en sabels: 't zijn de eerlijke middelen waarmeê de Jacobijnen hunne eerlijke principen verdedigen; op het einde der zaal staan in groote letters de woorden; *Vrijheid, broederlijkheid, gelijkheid of de dood*. Voor dit bedriegelijk schrift is de tafel van het zoogezegd komiteit waarop staat een lessenaar, met papier, pennen en inkt, eene bel; op dezelfde tafel liggen allerlei boeken, schriften en liekens, welke de Jacobijnen onder 't volk verspreiden. Verders ziet men in de zaal banken, stoelen, tafels vol flesschen bier en brandewijn.

Alles ziet er stinkend vuil uit; maar 't vuilste van al zijn die leelijke Jacobijnenwezens, die roodgedronkene neuzen, die oogen vol slecht vuur, die slempers-lippen, die wangen nimmer door 't schaamteblos gekleurd, die voorhoofden die niets verheven hebben, die rimpels door nijd en ontucht gegroefd.

't Zijn ook de mannen, die Jacobijnen!

slechte echtgenooten, slechte vaders, slechte kinders, slechte borgers; velen dragen meer dan eene veroordeeling! allen zijn door de eene of andere schanddaad geplekt. Vroeger, in rustige tijden, dierven zij zich niet vertoonen, maar nu, in deze zwarte dagen, komen zij af, gelijk de uilen en vledermuizen in den nacht.

.....

Reeds een geruimen tijd is Caboche binnen getreden; onmogelijk een woord te verstaan van dit verward geroep en geschreeuw; 't is drinken, klinken, zingen, vloeken, alles ondereen.

Er wordt hevig met de bel geklonken; en eindelijk wordt het een weinig stil; nu komen de mededeelingen of verklikkingen.

Deze weet dat er in de Zoutstraat, nummer zooveel, bij X..... een priester is verborgen; men heeft er mis gedaan, in welke tegenwoordig waren, deze en gene personen.... Caboche teekent aan.

Een andere zegt dat de burgers X.. en V.. tegen de Jacobijnen uitvallen.... Gerucht, allen zijn verontweerdigd... Caboche teekent die mannen op.

Volgens een derde, is de Municipalen-raad niet Jacobijnsch genoeg; men moest Boter-

daal afstellen en door iemand vervangen die er met den ruwen borstel doorgaat... Geduld, zegt de voorzitter, wij hebben ze nog noodig.

Een vierde lid protesteert tegen de verwaandheid der huismeesters die hunne huishuur durven vragen. Dit strijdt tegen de vrijheid ons door de Fransche Republiek geschonken.

Een vijfde heeft een nieuw lid aan te bieden; 't is een jonge losbol, een doorbrenger, huisverdriet, drinkebroêr en luiaard, vier hoofddeugden van eenen goeden Jacobijn. Men ondervraagt hem; hij antwoordt vrank een getrouwe broeder te zullen wezen, zijn vader, moeder, zusters en broeders des noods te verraden, en met lijf en bloed de Jacobijnen ten dienste te staan. Verders zweert hij haat aan koningen, priesters en rijken, en wordt eindelijk als Jacobijn aanveerd.

De mededeelingen en verklikkingen zijn ten einde, en er klimt iemand op het spreekgestoelte.

Hij begint met den lof der Jacobijnen. ‘Een Jacobijn, zegt hij, is de verhevenste en gelukkigste mensch der wereld; hij alleen geniet de ware vrijheid; hij kent de banden niet welke andere kwellen; hij zegt wat hij wilt, doet wat hij wilt, kent geene andere

wet dan zijn wil, en is ten volle meester en vrij. Een Jacobijn is de gelukkigste mensch der wereld; hij is aan geene vooroordeelen verslaafd, aan geene verstervingen onderworpen, kent geene angsten en heeft geene bekommernissen voor het toekomende.'

Dat dit dwaas gepraat in den smaak der vergadering viel, bleek genoeg uit de toejuichingen die gedurig opstegen.

Allengskens waren de hoofden meer en meer verwarmd; de lofredenaar komt van het spreekgestoelte, en nu beginnen er tooneelen zoo walgelijk en goddeloos dat onze pen ze niet durft neêrschrijven. Kom, verlaten wij die helsche stinkende krocht, waar wij reeds te lang verbleven zijn en gaan wij onzen vriend Hugo opzoeken.

't Is reeds halfnacht en de stad Aelst ligt in 't rijk der droomen verslonden. Droomen! ach, dit is dikwijls zoo zoet voor den ongelukkige, die er eene vergoeding in vindt voor al de bitterheden van het wezentlijke.

Hugo, de arme jongen, slaapt noch droomt; ziet gij hem daar zitten in de stadsgevangenis? Wat zal zijn lot zijn? Hij weet het niet; hij heeft tante Fina gezien en tante Fina hem; wat moet het braaf mensch lijden! Arme Hugo! de andere gevangenen slapen

op hunne harde legersteden; hij waakt, gekwollen als hij is door de bitterste gedachten..... Nog eens herinnert hij zich al het gebeurde sedert eenige jaren; zijne aankomst en gelukkig verblijf te Afflighem; de laatste woorden van den heer Abt: *Verlaat alles en gij zult alles vinden; bereid u om vele kwellingen te lijden voor den naam van Jesus*..... Die herinneringen vallen op zijn hart gelijk de morgendauw op de planten en bloemen... De kamer is verlicht door eene hangende lamp; Hugo neemt zijn troostboekje en leest er in de volgende woorden:

'*Jesus*. O mijn zoon! hadt gij in den hemel de onverslensbare kroonen der heiligen gezien, en boe zij zich nu verheugen in hunne verheerlijking, zij die weleer voor de wereld verachtelijk schenen en het leven zelf onwaardig, gij zoudt hier geene blijde dagen verlangen, maar eerder uwe blijdschap vinden in voor God te lijden en voor niet gehouden te worden bij de menschen, dat zoudt gij het grootste voordeel achten.

'O! indien gij deze waarheden smaaktet, indien zij u diep ter harte gingen, hoe zoudt gij een enkelen keer durven klagen? Het is geene kleinigheid Gods rijk te winnen of te verliezen. Hef dan uwe oogen hemelwaarts;

zie ik en al mijne heiligen met mij, die in deze wereld een groote strijd gehad hebben verheugen zich nu, en zullen eindeloos met mij in 't rijk mijns Vaders verblijven.'

Hugo smaakte die woorden als honing; hij werdt kalmer, de slaap sloot zijne oogen dicht, verlamde zijne leden en de Novitie sliep zoo gerust als vroeger in zijn celleken; ja! hij droomde toch zoo zacht! 't was plechtige feest in de Abtdij! hij stond, in prachtig priestergewaad op het autaar, de orgel gaf hare bekoorlijkste klanken, de bel klonk, Hugo boog zich diep, bad lang.... en sprak, voor de eerste maal de consecratie-woorden uit..... ach, hoe zalig!.... Jesus is voor hem, bij hem, in hem..... 't is een hemel op aarde..... zijne eerste Mis is gedaan..... hij treed in de Sakristij, de eerw. Abt omhelst hem..... hij komt in 't klooster..... al de Paters en Broeders roepen hem met warme vriendschap: *Proficiat pater Hugo! proficiat!*.... In de spreekkamer zitten tante Fina en Marjanne hem te wachten..... gelukkige Hugo!.... hoe zalig, hoe zalig! Zie, de Novitie heeft een vreugdeblos op de wangen, zijne ziel baadt in eene zee van geluk; al de andere gevangenen zijn wakker; hij alleen slaapt voort..... een nieuw ingekomene klopt hem op den schou-

der..... Hugo blijft stil..... hij roept: *Hugo! Hugo! wordt wakker!*.... de Novitie opent de oogen en roept: *Te Deum! Ik dank u, o God!* doch hij ziet de gevangenis, trekt wijder de oogen open, erkent de ingekomene, en gilt: *Pater An*.....

Eene hand op zijnen mond gedrukt, belette hem dit woord uit te spreken.

- 'Onvoorzichtige! gij gaat ons beide verraden, deed pater Anselmus; luistert en volgt mijnen raad van punt tot punt; doch, kom hier een weinig op zij..... Gisteren avond heb ik door uwe tante al het gebeurde gehoord; aanstonds ben ik bij de kennissen geloopen om iets over u te vernemen; van daag, ten 11 ure, vertrekt gij naar Gent en van daar naar Parijs.'

- 'Naar Parijs! kreet Hugo.'

- 'Wees gerust! alles is voorzien; wij hebben den gevangenis bewaker uitgekocht; de man zal alles doen wat mogelijk is om u te redden; daar straks nog heb ik hem gesproken; als hij hier binnentreedt en stillekens de *Marseillaise* zingt, dan moet gij met mij naar de deur gaan; daar staat eene wacht die ik gesproken heb; voor die der voordeur zal hij zorgen.'

Er verliepen eenige oogenblikken.

Hugo hield de oogen straf naar de deur gevestigd. De andere gevangenen zaten onverschillig te klappen of lachen nog half slapende op de banken. Gerucht buiten: eene stem neurde het Jacobijnsch-liedje:

> Allons, enfants de la Patrie,
> Le jour de gloire est arrivé,
> Contre nous.....

de deur der gevangenis werd geopend en een man, met eenen bos sleutels in de hand, trad binnen.

> .....de la tyrannie
> L'étendard sanglant est levé;

Pater Anselmus wenkte. Hugo stond op, ging zijlings naar de deur, stillekens naar buiten; de wacht wandelde met gemeten stap over en weêr, doch deed alsof hij hen niet bemerkte; men ging over den koer; de tweede binnenpoort was ook open.

- ‘Dank God, zei de pater; nog eenige stappen en wij zijn verlost. Moed en voorzichtig.

Oh, de groote poort was gesloten; wat gedaan? Alle oogenblikken kon er iemand van de Municipaliteit komen. Wat gedaan?

De deur van 't cipiershuisje was open; Hugo ging er in, zag er een groote sleutel hangen, nam hem, zette hem op 't slot der

voorpoort; hemel toch! hij past. Een draai; 't slot springt open; pater Anselmus opent de poort met eene ger; de soldaat is in zijn schilderhuisje; goed teeken; Hugo, voorwaarts! hij opent de poort, sluit ze stillekens, steekt den sleutel in den zak; op straat is niemand, gelukkiglijk niemand; zij stappen moedig vooruit en zijn op weinige minuten in het huisje van tante Fina.

Wat geluk! Hoe geerne zouden die brave menschen hunne harten uitgestort hebben! Doch, pater Anselm liet hun den tijd niet.

De koffle rookte op de tafel, te midden der welke een Malakof-toren van boterhammen stond.

- 'Kom, gebood de pater; geen minuet verloren! aan tafel; binst het eten zullen wij de zaken schikken.

Allen gehoorzaamden; pater Anselm gaf de benediktie over het eten; zij deden een kort gebed, en onze Novitie liet het zich goed smaken; dit is verstaanbaar, ingezien zijne twintigjarige maag en de vermoeienissen welke hij had onderstaan.

Tante Fina kon haren Hugo niet genoeg bekijken.

- 'Hoort, zei pater Anselm, ik heb een groot deel van den nacht op de zaken van

Hugo gepeisd; hier blijven mag bij niet; elken oogenblik kan zijne ontsnapping uitkomen; men zal hier eerst huiszoeking doen, en als men hem vindt, is 't gedaan met ons allen. Zijn verblijf in een ander huis is al even gevaarlijk; er loopen tegenwoordig spioenen rond met arendsoogen en mollenklauwen. Het best dat bij doen kan is zoohaast mogelijk de stad en het land te verlaten.'

- 'Och Heere! kreet tante Fina; waarom.....'

- 'Zoudt gij hem liever zien aanhouden en naar 't leger sleuren? onderbrak de Pater; geloof mij, ik heb alles gewikt en gewogen; er blijft slechts dees middel over; er valt niet veel te dralen; binnen eene uur is 't misschien te laat. Luistert verder: wil Hugo mijn raad volgen, dan zal hij naar Keulen vertrekken er er zijne studiën voortzetten; Keulen is niet verre van hier; hij kan ons van tijd tot tijd nieuws zenden, en, worden de tijden beter, op eenige dagen is hij hier terug. Ik heb reeds brieven gereed gemaakt die hem zeer wel zullen te pas komen.... Hewel, wat zegt gij?'

Hugo peisde eene wijl en zegde dan met vaste stem:

- 'Pater Anselm, uw raad is goed en

ik zal hem volgen. Tante Fina, voegde hij er bij, ziende dat het mensch verbleekte en begon te traanoogen; tante Fina, wees in alles gerust; de Voorzienigheid waakt over mij; tot nu toe heeft zij mij zienlijk beschermd als eene zorgvuldige moeder; wij moeten ons geheel en gansch aan hare zorg overlaten.

- ‘Zoo dus, 't is vastgesteld, riep de pater; geen minuut verloren; maak gauw een reispakje gereed, eenig geld, wat kleederen en eten; haastig.’

Binst den tijd dat pater Anselm met Hugo allerlei maatregelen over de reis nam, waren de twee vrouwspersoonen ieverig aan 't werk.

- ‘Marjanne toe, gebood tante Fina, snijd algauw eenige boterhammen van kramikken brood, en haal eiers op,’

- ‘Zou hesp of kaas niet beter zijn, jufvrouw?’

- ‘Doe maar op; wij zullen er hesp bij doen en een goed stuk kaas; dan eenige neusdoeken, hemdens en koussen, en knoop alles in eene schoone servet... Zie... neem de eiers uit; ze zullen al hard zijn... Ik ga eens naar boven.’

- ‘Zou 't nu alles zijn?’ vroeg Marjan-

ne aan haar zelve, toen zij de fijne boterhammekens, de eiers en al de rest schooneke's nevens en opeen in een servet had gerangschikt..... ‘Zou 't nu alles zijn! Indien ik er een paar goede wanten in legde, en nog een paar schoenen, en...’

- ‘Is alles gereed?’ vroeg de pater; ‘dan gaat onze jongen aanstonds vertrekken.’

Marjanne knikte ja, en tante Fina overzag nog eens het pakje, knoopte het toe en stak Hugo een rolleke in de hand.

- ‘Daar, jongen, dat zal u wel te pas komen, en vergeet niet te schrijven zulle, zoohaast gij te Keulen aangekomen zijt..... Want.....

Door de smartkromp in hare keel kon zij hare gedachte niet verder uitspreken.

De Novitie wierp zich op de kniën,’ zeggende: ‘Vader, eer ik vertrek, uwe benediktie!’

Tante Fina en Marjanne vielen ook op hunne kniën.

De man Gods sloeg de oogen hemelwaarts, verhief de hand, liet ze zegenend op Hugo's hoofd dalen:

- ‘De heere Jesus beware u, bescherme u, mijn Zoon, en geve u welhaast aan onze

liefde weder. Ga, vertrek moedig en welgezind; en denkt dat geen haar van uw hoofd valt zonder de toelating van den God voor wien wij lijden en strijden'

- '*Amen!*' zegde Hugo, en allen stonden recht.'

Er was gerucht op straat; de pater beefde; Marjanne liep zien.

''t Is niets,' zegde zij: ''t zijn die schel men van Jacobijnen die naar de markt trekken.'

- 'Hugo, bad de pater, haast u.'

Hugo nam de hand zijner tante, bracht die naar zijn voorhoofd, dat hij een weinig boog; het braaf mensch, ten uiterste aangedaan, maakte met haren duim een kruiske op zijn voorhoofd, terwijl zij toch zoo hartelijk, zoo biddend, zoo roerend zegde: *God zegene en God beware u, mijn lief kind*.

En boven in de lucht, in den Hemel, daalde eene andere hand zegenend op Hugo's hoofd; 't was die zijner moeder, zijner moeder die hem zoo vroeg had verlaten, en die, van uit het engelenverblijf met de reinste moederliefde al de stappen van haar kind volgde.

Hugo was gereed; nog een laatste vaarwel, eene laatste handdruk, en hij is op weg, de

stad uit, naar den vreemde, naar den grond van het ballingschap.

Ga, edele jongeling, teêre vriend, ga! de vrije vaderlandsche lucht is voor u niet, maar wel voor onreine booswichten, voor wanschepsels, die niet meer weten wat eer, deugd en liefde is; ga en keer terug als 't Vaderland gezuiverd is van 't vreemd gebroed, als de uur der duisternis zal voorbij wezen, als de braven het hoofd zullen mogen verheffen! Ga, de vadergrond is u niet meer weerdig; hij moet en zal gezuiverd worden door eenen bloedigen regen!

VII.
Twaalf jaren later.

ENEN namiddag der laatste dagen van de maand September 1807, rolde de postkoets van Brussel-Aalst en *vice versa* op den Brusselschen steenweg. In de koets zat een statige jonge man, gansch in 't zwart gekleed; zijn wezen was bleek, doch bestraald met edelheid van geest en van hart. Hij scheen in diepe gedachten verslonden en geen acht te slaan op hetgeen buiten te zien was of binnen gepraat werd.

Er waren nog vier andere personen in de koets: twee koopmans, eene dikke pachters en eene blozende eerste jonkheid, haar zoon.

De kooplieden spraken van keizer Napoleon die zijnen intreê te Berlijn kwam te doen, na de Pruisen eene felle klopping gegeven te hebben; en de pachters haalde eenige koeken uit haar korfje en begon met haren zoon smakelijk te eten.

De koets reed langzaam voort, en de in 't zwart gekleede jongeling begon nu en dan eens uit te kijken.

Te Assche stond men een weinig stil: de kooplieden stapten af, dronken een glas bier, de pachters kocht een mandeke asschekoekjes; een nieuwe reiziger kwam in; het ging *klits! klets! ju! ju!* en men rolde nog eens vooruit, terwijl een zwerm blonde knapen die in 't zand speelden of outaarkes maakten, achter de koets liepen, springende en hunne handjes uitstekende om iets te ontvangen. De kooplieden wierpen eenige centen en de dikke pachters lachtte dat ze schokte over de aardige grimassen der kleintjes die in eene stofwolk worstelden en naar de centen zochtten. Eenigen juichten, anderen weenden en liepen al oogwrijvende weg.

- 'Zie', bemerkte een der kooplieden, 'is dit het tooneel der wereld niet? Deze worstelen voor eenige centen, en Napoleon doet dit voor eenige provintiën?'

- ‘Met dees verschil’, bemerkte de andere, ‘dat het hier tranen zijn en daar bloed.’

- ‘Hier eene stofwolk en daar eene rookwolk.’

Zoo duurde het gesprek eene wijl voort; men was op het grondgebied van Hekelgem gekomen; de statige jongeling nam zijn reiszak, riep den koetsier *halt!* toe; de koets bleef stil; de jongeling groette beleefd en stapte er uit.

Een oogenblik bleef hij als verbluft staan en keek rond; links lag het lief dorpje Hekelgem in eene diepte en tusschen eenen zoom van bosschen: rechts bemerkte men de puinhoopen der abdij van Affligem. De koets was reeds een heel end verre als de jonge man nog altijd sprakeloos en peinzend op den weg stond; een zucht ontsnapte uit zijne borst en hij daalde den voetweg af die naar de abdij leidt.

Hoe dichter hij naderde, hoe meer droefheid zich op zijn wezen schetste: aan den drijweg bleef hij nog eens stil.

Daar stond hij nu voor de abdij! Mijn God! welke verwoesting! Overal stukken van muren, balken, puinhoopen! De kerk was toren en dak kwijt; enkel de zijmuren

stonden nog recht; de grond was omwroet en hier en daar lagen groote hoopen marmersteenen; de jongeling ging door de eerste poort, die nog recht stond; en trad verder in die plaats van rouw en verwoesting; 't was er doodstil; de zon speelde vrolijk en lachende op de rijke natuur! Ginder in de bosschen huppelden de gepluimde zangers van tak op tak; de visschen klaterden lustig in de vijvers; en nochtans 't was op deze plaats zoo akelig droef! De vervloeking kleefde aan dit oord dat de landslieden slechts zwijgend en vol schrik betraden.

De jongeling was aan de kerk; met stomme droefheid bezag hij die naakte muren, die van glas beroofde vensters, die opgebrokene vloeren en zerken, die stukken marmer verward op den grond gehoopt. Zie, hij zet zich op een stuk pilaar neder, laat zijn reiszak vallen en legt beide handen op voorhoofd en oogen; tranen rollen tusschen zijne vingers en moedeloos blijft hij daar zitten. Eindelijk staat hij op, gaat nog een weinig verder, tot op den heuvel van waar men al het omliggende beheerscht. Een boer kwam juist langs die plaats.

De jongeling naderde tot den landman en vroeg:

- ‘Vriend, is men bezig de abdij af te te breken?’
- ‘Neen, mijnheer, 't is reeds verscheidene jaren dat die puinhoopen hier liggen. Van tijd tot tijd komt men hier met wagens de schoonste steenen weghalen.’
- ‘En is de abdij bewoond?’
- ‘Neen, neen, mijnheer; iedereen heeft schrik van er te blijven. Op het pachthof woonde over eenigen tijd een boer uit de omstreken, doch na eenige maanden is hij er verhuisd.’
- ‘En de Paters, waar zijn die?’
- ‘God weet het; de eene hier en de andere daar; niemand weet ervan ten zij de heer Abt die in 't dorp bij den greffier woont.
- ‘Zoo, zoo, pater Beda woont te Hekelgem!’
- ‘Mijnheer is dus geen vreemdeling dat hij den heer Abt kent?’

De jongeling scheen die vraag niet te hooren.

- ‘En de heer Abt woont hier dicht bij?’
- ‘Ja, ziet ge ginder over den steenweg dit groot wit huis: daar is 't.’
- ‘En wat doet pater Beda daar?’
- ‘Alle morgenden leest hij mis in de dorpskerk; verders zegt men dat hij gedurig

op zijne kamer zit te schrijven; soms ziet men hem hier, langs deze ruïnen wandelen.'

- 'Wel bedankt, vriend, zegde de jongeling met ontroerde stem, toen de boer wegging.'

Hij ook nam zijn reiszak in de hand, keek nog eens droef naar de puinen der kerk en begaf zich naar het witte huis.

Juist klepte de *Angelus*; de brave buitenlieden die op 't land werkten, namen hunne klak af, sloegen een kruis, de spelende kinderke's vouwden de handjes biddend samen en duizende monden murmelden de *Engelsche groetenis*, welke door de Serafijnen op gulden schalen, boven den blauwen hemel, voor den troon der Hemel koningin droegen.

De jongeling zegde ook onderwege den *Angelus:* hij was aan 't wit huis en klopte zacht op de deur.

Een jong meisje opende de deur.

- 'Is 't hier dat mijnheer Beda Regaus woont?'
- 'De heer Abt van Afflighem? ja, mijnheer.'
- 'Zou ik hem eens kunnen spreken?'
- 'De heer Abt is boven op zijne kamer, mijnheer, en komt niet meer beneden;

maar, ga een oogenblikje binnen; 'k zal vader eens gaan roepen.'

En 't meisje deed de kamerdeur open, plaatste eenen stoel voor de tafel en huppelde naar buiten.

Een kloeke landbouwer kwam weldra binnen.

- 'Gij wenscht de heer Abt te spreken, mijnheer!'

De jongeling knikte ja.

- 'De heer Abt is ziekelijk en verlaat zijne kamer niet meer; sedert eenige weken ontvangt hij niemand; gij moet weten, de man is al op zijn negen-en-tachtigste jaar.'

- 'Is de ziekte erg, mijnheer?' vroeg de jongeling.

- 'Den ouden dag en ook een beetje 't verdriet, mijnheer.'

- 'Ik zou hem nogtans geerne zien; zoo gij zoo goed wildet zijn hem eens te zeggen dat een der oud-novitiën van Afflighem hem begeert te spreken.'

- 'Is mijnheer novitie geweest? ha, dan is 't wat anders; de heer Abt ontvangt zoo geerne de oude paters en novitiën; blijf hier een oogenblikje; 'k ga hem eerst uw bezoek aankondigen. Wie mag ik melden, mijnheer?'

- ‘Hugo, de novitie.’

- ‘Maar, zoudt gij eerst niet iets of wat nemen? een glasje bier? een boterham met kaas of fruit?’

- ‘Hartelijk dankbaar, brave man.’

- ‘Ja, maar, zonder komplimenten, hoorde 't; gij zult ons plezier doen: 'k zal u een glasje bier doen brengen en binnen dien tijd de heer Abt gaan verwittigen.

Eenige oogenblikken verliepen. Hugo, want 't was hij, scheen in droevige gedachten verslonden.

- ‘De heer Abt verwacht u; wilt gij meê naar boven gaan? vroeg de huisbaas die terug was binnengetreden.’

Hugo volgde hem naar boven; zijn hart klopte; hoe zou hij pater Beda terugvinden? na twaalf jaren scheidens?..... Zie, de pachter opent de deur; Hugo treedt binnen; hij ligt in de armen van zijnen raadgever, van zijnen leidsman, van zijnen vader!

- ‘Hugo! Hugo! lief kind! wat geluk! stottert de ouderling; ik vreesde te sterven zonder u te zien.’

Recht aandoenlijk tooneel!

De ouderling streelt met zijne glasachtige vingeren Hugo's hoofd, en beziet hem diep in de oogen met eene hemelsche wellust.....

De eerste aandoening is voorbij en Hugo is aan tafel nevens zijnen Abt gezeten. Hoe vindt hij de brave man veranderd! zoo veranderd, dat hij hem nauwelijks durft bezien! De dood heeft reeds haren adem op dit eerbiedwaardig hoofd gespreid.

Op de tafel ligt een groot boek, een foliant open; daarnevens pen, inkt, een brevier en eenige losse bladeren papier; een weinig verder tegen den muur, voor een Christusbeeld, staat een kniebankje; Hugo erkent het; op ditzelfde bankje knielde hij neêr, den Kersavond als hij te Afflighem toekwam; later nog eens als hij tot de kleeding en eerste beloften werd aanveerd; lief, recht lief kniebankje; daar zat hij, voor de eerste maal, in 't benediktijner-habijt, en hoorde de vaderlijke raadgevingen van den heer Abt, dan nog een kloek man: *Alleenlijk door verzaken komt men tot den vrede, mijn zoon; de vrede des harten wordt door de zelfsopoffering gewonnen*. O, dit kniebankje zegde zooveel tot Hugo's hart!

- ‘En Afflighem hebt gij het reeds gezien?’ vroeg pater Beda.
- ‘Ja, eerwaarde, ja!’ zuchte Hugo.
- ‘Droef, niet waar? 't Is zeven maanden dat ik er niet geweest ben. Vroeger ging

ik dagelijks mijn lief Afflighem bezoeken; de hoop leefde nog in mijn hert ons huis eens hersteld te zien; maar Hugo, vriend lief, ik heb de afbrekers aan 't werk gezien; ik heb onze kerk van hare outaren zien berooven; ik heb het dak hooren afbreken; ik heb de verwoesting onzer woning gezien; 't was alsof men mij het hert uit den boezem rukte; ik wilde er niet meer weêrkeeren, doch werd er elken dag heên geslingerd; ik hoopte en bleef hopen, doch zie, het gras is tusschen onzen kerkvloer opgeschoten, het mos groeit in de muren en ik daal in 't graf zonder de herstelling van Afflighem te zien.'

- 'Wie weet, eerweerde Abt, wie weet! Ik heb gehoord.....'

- 'Neen, neen, Hugo! mijne hoop is uitgedoofd. Afflighem is vernietigd; de eene steen blijft op den andere niet..... Waarom, o Heer, en de stokoude man zag biddend naar omhoog. Waarom heeft Afflighem misdaan? Is 't misschien om mijne nalatigheden? Waarom zijn wij uiteengestrooid?... O oordeelen Gods!...'

Hugo bezag vol eerbied den heiligen grijsaard, in wiens oogen een hemelsch vuur straalde en die met begeesterende stem voortging:

- ‘Afflighem ligt in puinen! doch het zal als eene jeugdige plant opschieten en herbloeien! een nieuw geslacht zal er den lof des Heeren zingen! Hoort gij die reine lovende stemmen! Ziet gij dit kerkje, dit klooster oprijzen! Dank, o Heere, dank! ik zal gerust sterven, en in den Hemel, bij U, Afflighem's heropkomst bijwonen....’

Dan bleven zij eenige oogenblikken stilzwijgend.

- ‘Hugo, mijn zoon, 't is dertien jaren dat ik u niet meer zag; gij hebt zeker uwe studiën voleind?’

- ‘Ja, eerwaarde, sedert vijf jaren ben ik doktor in de medecijnen.’

- ‘Een heerlijk ambt, Hugo, een heerlijk ambt! Gij kunt nu te gelijkertijd de zielen en de lichamen genezen, en nu gaat gij in 't land blijven?’

- ‘Neen, eerwaarde, neen; dat kan niet; hoe zou ik den vijand van mijn vaderland, den geesel van Europa dienen... Ik ben als banneling herwaarts gekomen, om ons duurbaar Afflighem te bezoeken; morgen gaat de banneling heên en zal maar terugkeeren als het land zijne vrijheid heeft herkregen; mijne plaats is bij het duitsche leger, om er de

gekwetsten te verzorgen, want over een paar jaren ben ik leger doktor benoemd.

- ‘Dan blijft gij ten minste hier tot morgen vroeg; het doet mij deugd telkens dat ik met vrienden van Afflighem spreek; en wie weet ook of ik u nog ooit zal zien; sedert eenigen tijd ben ik toch zoo zeer verzwakt.’

- ‘Wel ja, ik zal tot morgen blijven.’

- ‘Dank u, beste vriend; zie, ik denk zonder pijn aan mijne dood; o wees toch altijd vroom en braaf; want, wat is toch het leven? Ik heb nu bij de negentig jaren geleefd, en die zijn voorbij als een rook; zoo zullen de uwe ook voorbij vliegen; zoo vliegen die der koningen, der vorsten voorbij, en allen treden den weg van het graf in; o vergankelijkheid! Ik heb getracht als een waar Benediktijner te leven, maar, moest ik herbeginnen, ik zou nog veel meer iever aan den dag leggen. Nogtans ik ben gerust; Hugo, vriend lief, tracht toch uw best te doen.’

Tot laat in den avond bleef Hugo op Beda's kamer; deze toonde hem de geschiedenis van Afflighem, aan welke hij arbeidde; reeds waren 14 folianten volschreven en dagelijks vervulde de bevende hand van den

geleerden Beda eenige bladzijden[1]. Zij spraken ook van de paters die thans verstrooid waren, van de mogelijkheid die er was om Afflighem te zien heropkomen, van de droeve tijdsomstandigheden, en menige andere zaken. Hugo opende gansch zijn hart, putte troost en moed in de woorden van den braven ouderling, en ging gansch opgebeurd, na Beda's avondmaal gedeeld te hebben, in een nevenkamertje slapen.

's Anderendaags, heel vroeg in den morgend, nam Hugo afscheid van den Beda, dien hij eilaas! hier op aarde nimmer moest wederzien; want de brave man stierf eenige maanden nadien en werd begraven op het kerkhof van Hekelgem, tegen den kerkmuur, ter linker zijde van den Kalvarieberg.

't Was een pijnlijk scheiden! Don Beda kon bijna de hand van zijnen jongen vriend niet loslaten en toen Hugo neêrknielde en den zegen vroeg, schoten beider oogen vol tranen. 't Was de laatste zegening! Lang bleef pater Beda zijnen lieven novitie door het venster aanstaren; Hugo keek ook nog meermaals om, groette met de hand, doch

(1) Dit kostelijk week is in de bibliotheek der Paters Benediktijners te Dendermonde. Don Beda Regaus had 66 jaren van zijn leven besteed om het bijeen te zamelen.

na weinige oogenblikken was het huis des greffiers achter de boomen en bergen verborgen.

Hugo bezocht nog eens zijn dierbaar Afflighem: eilaas! de nacht had weêr nieuwe verwoestingen aangebracht; een brok muur was gevallen en had in zijnen val eenen vogelnest vernietigd; de arme kleine diertjes lagen daar verbrijzeld.

Hugo kustte den gewijden grond der abdij: ‘Vaarwel, dierbaar oord! sprak zijn kloppend hart; vaarwel, plaats waar ik rust, vrede en geluk vond! Vaarwel, tot op den dag der herstelling!’

De novitie ging van daar bij de familie die hem zoo zorgvuldig had opgepast; de grootvader lag reeds vijf jaren onder de groene sargie; Trien was met een braven jongen uit de gebuurte getrouwd en kwam gelukkig aan haar brood; van Jan had niemand meer hooren spreken. Hugo klapte eene wijl met die brave buitenlieden, streelde de kinderen, gaf hen eenige geschenken en rukte zich los aan de vriendschap dier gelukkige familie.

Eindelijk geraakte Hugo te Aalst, die er thans levendiger en blijder uitzag dan ten tijde der schelmsche Jacobijnen. Tante Fina

leefde nog en hare Marjanne had wel hare vorige vlugheid en hevigheid verloren, doch in hare tong was niet het minste beetje sleet gekomen. Wat werd er gepraat en verteld! van familie en geburennieuws! van de tijdsomstandigheden! Kortom, 't was eene algemeene revue en de avond viel eer iemand er aan had gedacht.

Hugo bleef er slapen en vertrok 's anderendaags, tot groot leed van tante Fina en hare meid, terug naar Duitschland.

Wij zijn weêr eenige jaren verder; de wreede geesel van 't menschdom, de oorlog, heeft te Waterloo duizenden menschenlevens ingeslokt; de heerschzuchtige Napoleon ligt onder 't duitsch en neêrlandsch geweld verpletterd; hij vlucht, als een gevloekte, niet wetende waarheên noch waarin. Honderden karren en wagens brengen de gekwetsten naar de bijgelegene steden en dorpen; vijf, zes wagens rollen stillekens op den brusselschen steenweg voort; aan de eerste huizen van Hekelgem blijft de treurstoet stil; twee prachtig gekleede officieren treden een zijbaantje in dat naar de abdij van Afflighem gaat; de eene, op wiens borst het kruis van eere prijkt, ziet er zeer bedroefd uit; 't is

Hugo, de laatste novitie; hij heeft de wapens tegen den overheerscher opgevat, als simpel soldaat dienst genomen, en kreeg te Leipsich op 't slagveld het eere-kruis; nu is hij bij de ambulantiën gevoegd om de gekwetsten te heelen.

Zijne droefheid klimt namate hij de puinen der abdij nadert; eilaas! bijna alles ligt omverre. Slechts eenige oogenblikken blijven de officieren daar; de tijd is kostelijk; de arme gekwetsten vragen hulp. Zij komen te Aalst; Hugo verneemt er dat zijne tante sedert een jaar naar het eeuwig vaderland is vertrokken. Nog eene band die mij aan de wereld losrukt, zegt Hugo zuchtend; en hij herinnert zich nog eens de woorden van den heer Abt: *Door verzaken geraakt men tot den vrede*. Ah, denkt Hugo, wanneer toch zal de vrede eens komen?

VIII.
Eindelijk de zielsrust!

ij springen weêr eene groote tijdsruimte over en begeven ons in 1837 naar het dorpje X....., eenige uren van Aelst. Een lief, heerlijk dorpje; de dorpskerk staat daar zoo schoon, te midden van een groepje nette huizen; en 's zomers zijn de velden er toch zoo verrukkend schoon; geen Aalstenaar of hij is er menigmaal geweest.

Nu is 't winter; een wit tapijt bedekt kerk, boomen, huizenen velden, alleen de vergulde haan steekt fier het hoofd omhoog en blinkt als een fonkelende steen op een wit satijnen kleed.

De vrome dorpslieden zijn in de kerk ver-

gaderd, want 't is zondag; de lieve engelenstemmekens hebben het *Ave Maria* gezongen en de menigte begint langzaam de kerk te verlaten.

Voor de kerk blijven de mannenlieden in groepen staan; ziet gij daar dien reeds bejaarden heer uit de kerk stappen; men maakt plaats voor hem; iedereen groet hem toch zoo vriendelijk; ja, 't is geene gemaakte of gedwongene beleefdheid, zij komt recht uit het hert. Hij knikt ook vriendelijk tegen, en groet er velen met hunnen naam.

Wie mag die heer zijn?

En moest gij eens hooren, vriend lezer, wat de dorpslieden van dien heer zeggen, uwe nieuwsgierigheid zou nog klimmen. Willen wij het eens vragen? Daar aan dit troepje vrouwvolk?

- ‘Dat is den troost van ons dorp, mijnheer!’
- ‘'t Is een engel!’
- ‘Een heilige!’
- ‘Zonder hem was mijn man, die daar nu gezond staat, zeker in den put.’
- ‘Mijn Janneken heeft hij ons ook teruggegeven.’
- ‘En zoo goedhertig, zoo beleefd, zoo spraakzaam!’

- ‘Men zegt dat hij leeft als een kloosterling!’
- ‘Zeker! wij moeten voor zijn lang leven bidden!’
- ‘Nu gaat hij weêr bij Anneke's Sis die gisteren berecht is!’
- ‘Eene arme weef te weeg, dit Anneke, met hare vijf kleine kinderen.’
- ‘Mijnheer doktoor zal er wel voorzorgen.’

Ha, 't is de doktor! nu weten wij al iets. Zie, hij komt al uit het huisje, eene vrouw volgt hem tot buiten de deur; hij spreekt nog eene wijl met haar en gaat dan naar dit fraai huisje, ginds langs den boschkant.

Het huis is omringd van eenen bloemhof. Wat moet het hier 's zomers aangenaam om wonen zijn! Treden wij eens binnen met den doktor in zijn studeerkabinet; alles is er eenvoudig; op de schouwplaat prijkt een marmeren Christusbeeld, daarnevens eene O.L. Vrouw en eenen H. Benediktus; verder zien wij eene wel voorziene bibliotheek, en eene kas met potjes en fleschkens.

De dokter ziet er kalm maar treurig uit; de lezer zal reeds zijnen naam geraden hebben; 't is Hugo, de laatste novitie van Afflighem; na Waterloo is hij zich in dees dorp komen vestigen; zijn eenige zucht was

weldoen en naastenliefde; vrede heeft hij gevonden en tegelijkertijd geluk! Hoe dikwijls overstroomde zijn hart van vreugd toen hij van het ziekbed eens armen terugkwam naar zijne eenzame woning. Hij onderhield nauwkeurig de vastendagen zijns ordens, las stipt zijne getijden, en in 't dorp beweerde men dat hij alle nachten opstond om het nacht-officie te lezen.

Hugo was waarlijk te vrede; hij leefde als een christen wijsgeer, vol hoop en betrouwen op de Goddelijke Voorzienigheid; soms had hij dagen van neêrslachtigheid, donkere vlagen, doch deze verdwenen alras en de hemel werd weêr helder en blauw.

Zoo vervlogen dagen en jaren; Hugo kreeg winterhairen, de ouderdom begon zijnen hals te krommen; van tijd tot tijd ging hij eens Afflighem bezoeken, dat meer en meer in puinen viel; nogtans bleef zijne hoop vast op de laatste woorden door don Beda zoo geestdriftig uitgesproken.

En nu, vriendelijke lezers en lezeressen, zijn wij ten einde van ons verhaal; bedankt voor uwe aandacht, en wij.....

- 'Wanneer en hoe is Hugo gestorven?' hoor ik iemand onderbreken die geern alles en nog wat meer zou weten.

- ‘Luistert, wij gaan u alles verhalen wat wij daaromtrent vernomen hebben. Over eenige jaren bezochten wij met iemand die ons vele inlichtingen over Hugo gaf, het dorpje X..... 't Was in de vrolijke Meimaand; alles scheen vrolijk, tot zelfs de blaadjes die op de boomen ruischten. Wij keken eens in de kerk, waar het O.L. Vrouwenbeeld in een bloemen autaar prijkte; recht schoone versiering, weerdig van de reine Hemel-koningin. Buiten speelden de kinderen op het kerkhof; mijn vriend ging naar den kalvarieberg, knielde op de bank en bad een weinig; ik volgde hem na.’

- ‘*Requiescat in pace*. Amen,’ sprak mijn gezel rechtstaande.

- ‘Vriend,’ zegde hij, ‘ik heb u zooveel van Hugo gesproken; zie hier nu zijn graf.’

- ‘Zijn graf!’

- ‘Ja! zijn graf! Ziet daar onder dien zerk, ligt het lichaam van den laatste novitie van Afflighem; wacht, ik ga 't u toonen.’

En hij vaagde met zijne hand het mos van dien zerk, waarop te lezen stond:

Hier ligt begraven
den heer Hugo E.....
alhier in den Heer ontslapen,
den 7 *July* 1860.
Bid voor zyne ziel.

Wij bleven eenige oogenblikken peinzend staan en gingen dan in eene herberg een glas bier drinken. De bazin sprak met volle monden van den doktor, die in 't dorp toch zoo geerne gezien was, en bij wiens lijkdienst iedereen, jong en oud, arm en rijk, had geweend.

Sedert dien zijn wij meermaals voor 't graf van Hugo eenen Vader ons gaan bidden, niet zoo zeer tot lafenis zijner ziel dan tot troost der onze. Immers de ziel van dien vromen man, die zijn leven in braafheid en deugd heeft gesleten, geniet reeds de eeuwige vreugde, vereenigd met de stichters van Afflighem, en met de ontelbare Benediktijners die op dien gewijden grond tot de volmaaktheid streefden. Ja, de zielen dier braven moeten thans met meer genoegen neêrwaarts op de aarde zien; hun Gesticht is weêr opgerezen; aan het gruwelijk schelmstuk der Fransche afbrekers is een begin van herstel gekomen; Afflighems grond heeft, na 76 jaren doodsche stilte en rouw, de Benediktijners zien terugkeeren; een blijde klokje weêrgalmt er verscheidene malen daags, de stem van vrome, jonge en deugdenrijke kloosterlingen onderbreekt er zelfs de stilte van den nacht, en een nieuw geslacht

van Benediktijners ontstaat te midden dier nog zienlijke verwoesting, vol hoop, vol iever, vol Gods- en naastenliefde.

Duizenden hebben reeds dit oprijzend gesticht bezocht en in het nederig kerkje gebeden, met de gastvrije Paters gesproken en volgens vermogen tot herstel der Abtdij medegeholpen. Afflighem is weêr de aantrekkingsplaats van vroeger geworden. Moge het weêr in vollen bloei komen, tot welzijn van Godsdienst en Vaderland!

Einde van het tweede deel.